STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 00063

ALE VERK FUN AVRAHAM REYZEN

Abraham Reisen

Permanent preservation of this book was made possible by The Louise D. & Morton J. Macks Family Foundation, Inc.

FUNDING FOR THE CORE COLLECTION OF YIDDISH LITERATURE WAS MADE POSSIBLE IN PART BY A GRANT FROM THE DAVID AND BARBARA B. HIRSCHHORN FOUNDATION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

אלע ווערק
פון
אברהם רייזען.
אין 12 בענדער.

יובילעאום אויסגאַבע

אברהם רייזען.

פינפטער באנד:

ליעדער

ארויסגעגעבען פון פערלאג א י ד י ש
1917 ניו־יארק. תרע"ז

Copyright, 1916
by
YIDDISH

אין מיטען וועג.

אין מיטען וועג

איך שטעל זיך אב אין מיטען וועג.
איך הויב אָן וואָס דערמאָנען.
איך הויב אָן וואָס דערקאָנען —
איך הער אַ גרוס פון אַלטע טעג.

דער גרינער בוים ביי׳ן וואסער שטעהט.
ער שטעהט שוין אָנגעבויגען —
אַ פויגעל איז פערביי געפלויגען —
דאָס הארץ איז פול מיט שרעק און פרייד...

דער פערלאָרענער גלויבען.

בין איך מיר געגאַנגען
זוכען יענעם גלויבען
פון די טעג די אַלטע,
וואָס איך האָב פערלאָרען.

* * *

עס בעפאַלט דער אָווענד —
פינסטער איז דער הימעל,
ווי מיט פעך פערגאָסען —
זעלטען בליצט א שטערען.

גיט א שטילען ציטער
און ער ווערט פערשוואונדען,
און דער הימעל ווידער
טוט זיך אָן אין שווארצען.

און א דיקער פחד
לעגט זיך אויף דיין זעלע,
און די אויגען זוכען
ערגעץ ווייט א ליכטעל.

ציגדסטו אָן דיר ליכטער
ערגעץ־וואו געבאָרגטע,
און דו ווילסט די שרעקען
מיט דער שיין פערטרייבען.

פרעמדע ליכטער! מאַכטן
ליכטיגער דערנעבען;
אין דער ווייטער ווייטקייט
הענגט דערזעלבער חושך.

האָב איך מיך געלאָזט
אין אַ וועג אַ ווייטן
אויפזוכן מיין גלויבן,
יענעם ריינעם, העלן.

ווייט דער וועג ליגט הינטער,
הינטער שטעדט און לענדער,
הינטער טיפע ימים,
וועלכע ברויזן מעכטיג.

* * *

אין אַ קליינעם שטעדטיל
שטעהט אַ שול אַ גרויסע;
פריה און אָוונד רוישן
דאָרטען אַלטע תפלות...

ביי דער טיר אין ווינקעל
לויכט שטיל דער נר תמיד,
צוויי ליכט שמעלצן, צאַנקען
ביי דעם אַלטען עמוד.

ערגעץ אין אַ ווינקעל
שטעהט אַ גראָהער אַלמער,
אָנגעפילט מיט ספרים —
קומט מיט מרה שחורה...

אין די אַלטע ספרים
קום איך זוכען לעבען...
נייעס לעבען, קרעפטען
העלע, ריינע בליקען...

און איך האָב געבלעטערט
איין בלאַט נאָכ'ן צווייטען
און געזוכט בעלויכטונג
פאַר מיין וועג, דעם לאַנגען...

נאָהענט אַלע אותיות,
און בעקענט די ווערטער,
דאָך דער זין — פערגעסען,
פרעמד אזוי און פינסטער...

כ'האָב אין גראָהען אַלמער
אויפגעזוכט מיין קינדהייט, —
דאָרט איז זי געלעגען,
ווי א טויב אָהן פליגלען.

און געברומט מיט וועהטאָג
און געקלאָגט מיט וועהמוט
און געבעטען רחמים:
פליגעל! פליגעל! פליגעל!...

הערבסט-געדאנקען

ביי מיין פענסטער בליהט אן אקאציע —
שוין שפעט, שוין שפעט;
עס קומט א פויגעל צופליהען און טשוויטשערט,
און רעדט און רעדט:

„עס וועט די אקאציע פערוועלקען, דאָך בליהען —
צוריק, צוריק!
און דו וועסט שטארבען און קיינמאָל ניט וויסען
פון גליק, פון גליק!...“

וו ע ר ?

אבגעהאקט די פליגעל
האט מען דיין געדאנק...
ווער האט דיר געטאן עס —
ווייסט ניט—ס'איז שוין לאנג!
אפשר, אין דיין קינדהייט,
אפשר, נאך אין וויגעל,
האט דיין מאמעס ליעדעל
דיר געשאדט די פליגעל?

אדער גאר דער חדר,
נידעריג און ענג:
איילען פיר די ברייטקייט,
איילען פיר די לענג;
און דער געלער רבי
מיט'ן געלען אלף —
איז פאר דיינע פליגעל
גאר געווען דער חלף?

אדער שפעטער, שפעטער,
ביסט פון חדר פריי,
און דיר וווּנקען וועגען,
ברייט און גרין און ניי,—
גאר די נויט בעוויזען
האט זיך באלד אין מיטען
און די פליגעל דיינע
בייז דיר אבגעשניטען?...

ווי שטיל

ווי שטיל איז אין וואלד, און ווי שען!
א רוה אויסגעגאסען —
זייט שטיל, מיינע זארגען, זייט שטיל —
אין הארץ ליגט פערשלאסען!

ניט רודערט, ניט צאפעלט, ליגט שטיל,
איך שעם זיך אייך צייגען
פאר בלעטעלעך, בלומען אין גראז,
פאר ערנסטע צווייגען.

שלאפט איין, מיינע זארגען — שלאפט איין.
און הערט צו דעם ניגון
פון פייגעלעך, פליגלעך אין וואלד
און לאזט אייך פערוויגען!...

אַ ר אַ ט ה

אַ, היט זיך מיט דיין רעדען —
דיין וואָרט, עס קומט פון האַרץ.
אַ, גאָט וועט עס צוטרעטען
און מאַכען ברודיג, שוואַרץ.

דו רעדסט אַן אַנדער לשון,
עס קלינגט ווי אַ געזאַנג,
און דאַ דאַרף מען דעם גראָשען,
זיין דומפּיג־שווערען קלאַנג.

און אַלע פרעמד כסדר,
געפינסט קיין פריינד אין זיי;
פערשפּאַר זיך אין דיין חדר
און שטילערהייט פערגעה!...

פּלוצלונג ווערט דיר אומעטיג

...פּלוצלונג ווערט דיר אומעטיג,
פיהלסט זיך ווי געבייגענער:
האָט געריהרט דער וועלט־שמערץ דיר,
צי דער שמערץ, דער אייגענער?

קוקסט אין גאַס אַן יעדערן
אין דעם בליק — בעליידיגונג,
אָדער ווי פעראורטיילטע
וואַרטען אויף בעגנעדיגונג...

לאָזטו זיך אהיים צוריק
שוין אַ מיד געוואָרענער,
און דו וואַרפסט זיך אויפ'ן שטול
ווי אַ לאַנג פערלאָרענער...

זיצסטו אַ פערזונקענער,
זיצסטו לאַנג און קלעמסטו זיך,
וואָלסטו וועלען תפלה טהאָן —
פאַר דיין שאָטען שעמסטו זיך...

דריי צייטען...

דו זעהסט דארט צוויי ביינאנד,
זיי שפילען זיך אין זאמד:
זיי שפיעלען זיך און יאגען זיך,
און פרעהען זיך און טראגען זיך...
א, קינדער, קינדער צוויי!
די וועלט געהערט צו זיי.

דו זעהסט זיי צוויי באנאנד,
זיי געהען האנד אין האנד:
זיי האלזען זיך, זיי דריקען זיך,
זיי קושען זיך, זיי קוויקען זיך...
דאס איז די יוגענד־פאר,
דאס איז — א נייער דור!

דו זעהסט דארט איינעם געהן
אליין, אליין, אליין!
אין האנט א שטעקען האלט ער,
קוים־קוים ער געהט, באלד פאלט ער...
ווער איז דאס? ציטערסט אויף?
דאס איז דער סוף, דער סוף!

לעבענס-אנגסט

עס בעפאלען מיך אנגסטען פון לעבען,
עס בעפאלט מיך פון לעבען דער שרעק.
און וואו נאר דו זאלסט א בליק געבען,
איז צער און טרערען אהן ברעג...

עס זיינען דא מענשען, וואס לאכען
און ווייזען מיר שמחות אהן צאהל...
און הייסען מיר פרעהליך זיך מאכען —
איך פאלג זיי און טו עס צומאל.

דאך געה איך פאר־טאג פון די פריידען,
דערזעה איך די „פרוי" ביי א ראג;
און אנדערע מענשליכע ליידען —
און ס'שרעקט מיך דער קומענדער טאג...

צווייערליי צער.

איך טראג אין הארץ א גרויסער צער —
ער איז ניט מיינער;
א, וועלט, נעם צו פון מיר דעם צער,
ער איז דאך דיינער.

איך האב ביי דיר גענומען איהם,
ביי דיינע קינדער,
געוואלט איהם לויטערן אין הארץ,
איהם מאכען לינדער...

נו, וואקסט ער דארט ביי מיר און וואקסט
און ווערט אלץ שווערער;
א, וועלט, נעם צו דיין צער פון מיר,
איך קאן ניט מעהרער!

מיין אייגען צער איז גרוים גענוג
און גרוים מיין לײדען —
עס האט מיין ארים הארץ ניט מעהר
קיין פלאץ פאר ביידען!...

דאָס פערשפעטיגטע ליעד

דו האסט פערשפעטיגט מיט דיין ליד,
דו ביסט אליין געקומען:
די וועלט איז יונג, און דו ביסט מיד.
די וועלט האט זון און בלומען.

פערשפעטיגט ליד! ניט פאל אראב,
דו וועסט צוריק פריה ווערען,
ווען טאג פערלעשט זיין לעצטען שטראל
און נאכט פערלעשט די שטערען!...

עס איז געווען...

עס איז געווען אמאָל...
ווי לאַנג — ניט פרעגט —
דער שטויב פון לעבען האָט
די צייט פערדעקט...

איך בין געלעגען
אונטער אַ בוים...
דאָס הארץ פול ליעבע,
דער קאָפּ — פול טרוים...

און אויף דעם בוים
האָב איך געהערט:
אַ פייגעל זינגט
גאָר אונגעשטערט.

אַ פייגעל זינגט,
אַ פייגעל לאַכט...
מיין צוקונפט דאָן
האָב איך געמאַכט.

טשיריק, טשיריק:
אַ קוש, אַ דריק,
טשיריק, טשיריק:
אַ ווייטער גליק!

טשיריק, טשיריק:
עס קאַכט דאָס בלוט;
טשיריק, טשיריק:
די וועלט איז גוט...

פּלוצים אין דער הויף געהויבען
האָב צום בוים איך מיינע אויגען;
וויסט דער צווייג איז דאָרטען אויבען —
ס'איז דאָס פייגעלע פערפלויגען...

כ'האָב געזעהן איהם פליהען, פליהען,
זיינע פליגעלעך צענומען;
מיינע האָפענונגען, גליקען —
אויף די פליגלען מיטגענומען...

וואו־זשע זוכט מען אויף דעם פויגעל?
כ'האָב געוואנדערט טעג און יאָהרען;
ניט געפונען איהם שוין קיינמאָל
און מיין גליק — זינט דאַן פערלאָרען!

פרייד און טרויער

צווישען דער פרייד און דעם טרויער
שטעהט א מויער...

די פרייד וואָלט אמאָל
צום טרויער געגאנגען —
צו הויך איז דער מויער,
זי קען ניט דערלאנגען.

מ'דארף קלעטערן, שטייגען —
דאָס קען ניט די פרייד:
זי קען נאָך צורייסען
איהר זיידענע קלייד.

דער טרויער וואָלט אויך
מיט דער פרייד זיך בעקענט,
דער מויער איז הויך
און קורץ — זיינע הענט...

און ווילען זיי מאכען
די הערצער זיך גרינגער,
דאַן קלאפּען זיי אָן
אין וואנט מיט די פינגער.

די פרייד רעדט פון טרויער,
דער טרויער פון פרייד
און איינער פערשטעהט ניט
דעם אנדערענס רייד...

אויפ'ן ים

1.

און ווידער דער ים און די וועלען־בערג ווידער,
און ווידער די פויגעל בעגלייטען פון הינטען
און שרייען און לאר'מען מיט ווילדען געררודער,
און ווידער די שטורעמס, די קרעכצענדע ווינטען...

און ווידער אין שיף, אין דעם איינזאמען, גרויסען,
אין מיטען דעם הימעל, אין מיטען דעם וואסער.
און ווידער, אַ, וואנדערסטו מיד און פעשרטויסען,
דו אַרימער מענשעל, דו טרוי'ריגער, בלאסער!

וואוהין און צו ועם און צו וואַסערע צילען?
דאַס גליק ליגט בעהאלטען אין אַבגרונד אין טיפען,
דער ים וועט דיין דאַרשט נאָכ'ן גליק דיר ניט שטילען,
דיך וועלען ניט ברענגען צום איהם קיינע שיפען...

2.

טראַגט זיך אויפ'ן ים אַ שיף,
אויפ'ן מיטען ים;
פריי דאָס וואַסער, פריי דער ווינט,
אָהן קיין שטער און צאַם!

ווינט און וואַסער דרעהען זיך,
ווייסען נישט פון רוה;
ווינט און וואַסער האַלזען זיך,
שמועסען אויף דו...

אויפ'ן דעק פון שיף שטעהט קוים
ס'מענשעלע, דער האָר,
שפּאַרט זיך אָן פאַרענצען אָז,
ציטערט פאַר געפאַהר...

קוקט פון ים דעם ווילדען שפּיל —
די געפאַהר איז גרויס —
קוקט און הערט, ווי ים און ווינט
לאַכען הויך איהם אויס!...

3.

די בערוהיגונג

בערוהיגט איז דער ים. שטיל קייקעלט ער די וועלען
און ליטער קוקט ער מילד צום הימעל צו דעם העלען.
עס דאכט זיך, ער, דער ריז איז צום בעשלוס געקומען:
ניט העלפען וועט זיין ווארפען זיך, זיין ליארעמען און ברומען.

און אלע זיינע שטארקע, ריזיגע פערלאנגען
וועט ער שוין קיינמאל ניט אין שטאנד זיין צו דערלאנגען.
אויך איהם האט גאט בעשטימט געוויסע וועגען
און קיינמאל וועט ער ניט ארויס פון זיינע ברעגען...

4.

עס האָט צו מיר א וואַל געדערט:
„גענוג געוואַנדערט שוין, פּאָעט!
דו מיינסט, די וועלט איז ווירקליך גרוים? —
אַך, נאָך אַ י ן רייזע, און שוין אוים!

א קיילעכדיגע איז די ערד —
דאָס האָט מען לאַנג שוין, לאַנג דערקלערט.
און וואו דו לאָזט זיך זוכען גליק —
דו קומסט צום זעלבען אָרט צוריק"...

5.

אויפ'ן וואסער

מיר זיינען אלע אויפ'ן וואסער בלויז;
מיר שווימען שטאָלץ און דרייסט און זיכער,
און איילען זיך צו קומען גיכער
צו דער בעשטימטער שעה צו הויז.

מיט האָפנונגען איז פול דאָס הארץ און פיעל,
און פול מיט אויסגעטראכטע גליקען;
מיר הויבען דאָרשטיג אונז'רע בליקען
אהין, אהין צום ברעג, צום ציל!

אָט באלד, אָט באלד! — עס שאלט דאָס ליעד;
דאָס הארץ מיט היימליכע געפיהלען,
די כוואליעס וויגען זיך און שפילען,
זיי גלעט א לינדער ווינט פון זיד...

נו, קומט אַן אייז־בארג אָן פון נאָרד,
ער קומט מיט קעלט און טויט געצויגען,
מיט טויזענט שפּיצען, טויזענט אויגען —
און ס'פּלאצט די שיף, ווי אַן אקאָרד...

דער ניגון

איך האָב איהר זאָגען פיעל געוואָלט
אין האָב געשוויגען;
דאָס וואָרט וואָלט קאַרג און קאַלט געווען,
עס ברויך א ניגון...
דער ניגון האָט אין האַרץ גערוהט,
און טיף פערשלאָסען;
כ'האָב שפּעטער ערשט פאַר שטיין און בוים
איהם אויסגעגאָסען.

װעמען?

װעמען דריק איך צו מײן ברוסט!
אין דער נאַכט פון שטילער לוסט?
װעמעס ליפּען פּרעס איך צו
אין דער נאַכט פון צאַרטער רוה?

אַ, די נאַכט, זי געהט אַרום
און זי מוסר'ט שטיל און שטום:
װאָס פערשװענדסטו מיך אומזיסט,
ניט געהאַלזט און ניט געקוסט?

איך בין שטום און איך בין בלינד,
און דו, אָרים מענשען־קינד,
בלאַנדזשעסט אומ'עט אזוי שפּעט
אָהן אַ מײדעלס האַנטס אַ גלעט.

א טראָפּען...

א טראָפּען לעבענס־פרייד
אין כוס פון לייד
מיר גיסט אריין
און לאָזט מיך שכור זיין!...

איך בעט מיט אויסגעשפּרייטע הענט:
נאָר איין מאָמענט!
בעפרייען זיך פון יאָך,
און שטאַרבען גלייך דערנאָך!

קענסטו?
(פון פרץ)

קענסטו, מיין ליעבסטע, דאָס פעלד,
וואו אלע דורות
זייהען מיט טרערען?

קענסטו, מיין ליעבסטע, דאָס פעלד,
וואָס האָדעוועט שטיינער
און נעהרט בלויז ווערים?

קענסטו, מיין ליעבסטע, דאָס פעלד,
וואו צווישען די זאַנגען
בליהט דאָרט מיין האָפען?

קענסטו, מיין ליעבסטע, דאָס פעלד,
וואו מיין הארץ און מיין ליעבע
ווע̇לען ווען עס איז שלאָפען?...

מיין בעט

איך האָב אַלץ שוין בעזונגען,
פון פיעלעם גערעדט,
נאָר קיינמאָל געווידמעט
קיין שורה מיין בעט.

אַ פריינדין מיין בעסטע
אין נעכט אַלערליי,
אין נעכט פון פיעל פריידען,
אין נעכט אויך פון וועה!

וואָס האָב איך מיין בעטעל
שוין נישט אַנפערטרויט? —
דעם סוד פון דער ליעבע,
דעם סוד פון דעם טויט.

די הייסטע פערלאַנגען,
דעם העכסטען בעגעהר,
די זיפצען, די טיפסטע,
די אמת׳ע טרער...

אין קאפע

כ'האב ליעב אוועקצוזעצען זיך אין ווינקעל פון קאפע
און טראכטען, טראכטען לאנג פון היים, פון ליעב', פון וועה...
ס'איז אנגענעהם אזוי און ליעב, און זיס, און גוט —
אין קאפע ווערט שטיל — די אלטע זארג — זי רוהט...

איך בין א נייער מענש — א ביסעל מיד און קראנק,
מיין ווילען שוואך, דאך שטארק, וואוילינגעריש איז מיין געדאנק.
ער פליהט די גאנצע וועלט ארום און קומט צוריק
און ברענגט פון אלע עקען וועלט צו ביסלעך גליק..

„איטאליען" ! אך, ווי היימליך קלינגט דער קלאנג !
נאר מיין געדאנק — ער האלט זיך דארט ניט לאנג :
יאפאן איז שענער נאך און פול מיט סוד און טרוים :
מצרים, וואו עס פליסט דער ניל, און ס'בליהט דער
פאלמענבוים...

און קאליפארניען ! אך, דארט בליהט איצטער פרוכט !
(ער האט א ראזען-עפעל אבגעריסען, גלייך פערזוכט ;
אך, מיין געדאנק, ער האט אזוי פיעל מוט און קראפט:
ער בייסט די עפעל, און עס פליסט און רינט דער זאפט !)

און באלד פערשווינדט ער ווייטער, ווייטער נאך
דארט אין מאראקא זיינען שעהנע טעכטער דאך :
די אויגען שווארץ, די קערפערס ברוין און שלאנק...
(אומארעמט איינע האט שוין מיין געדאנק !)

איך זיץ אין ווינקעל אין קאַפע ביים קליינעם טיש...
די גלאָז איז קאַלט, מיין שוואונג נאָך היים און פריש...
אַך, מיין געדאַנק — ער וואָלט נאָך ווייטער ערגיץ־וואו,
אַך, שאַדע... ש פּ ע ט... מען מאַכט די קאַפע צו!

צו מיין גליק

דיקער טרויער דעקט מיין הארץ...
פינסטער, פינסטער, טריב און שווארץ...
און אַ וואָלקען פאר מיין בליק
ציהט פאַראוים, פאַראוים —
אַ, ווי שווארץ און גרוים !.. .
רעטע, רעטע זיך, מיין גליק !

גליק מיינס, גליק מיינס, נעם זיך רעכטס ;
זעה, ווי ס'טראָגט און יאָגט דאָס שלעכטס
מיט אַן אימפּעט און געלויף...
זעה דעם שטויב, דעם שטויב;
אַ, דו ווערסט צו רויב ! —
רעטע זיך, מיין גליק, אנטלויף !..

דער בוים בײַם פֿענסטער

עס פֿײַפֿט דער ווינט. דער בוים אין פֿענסטער
קלאַפּט אָן מיט זײַנע צווײַגען,
פּונקט ווי מיט דראָהענדיקע פֿינגער —
ער וויל מיר אומגליק צײַגען..

איך קוק אַרויס — די בלעטער זײַנע
פֿערוועלקט, פֿערדאַרט און שיטער;
און אונטען ליגען זיי צעשפּרײטע
פֿון בייזען הערבסט־געוויטער...

איך קוק אַרײַן אין שפּיגעל מײַנעם,
פֿון שרעק אַדורכגעדרונגען;
אַ גרויע האָר, אַ קנײטש אין שטערן —
מײַן הערבסט האָט אָנגעקלונגען.

איך האָב אין לעבען...

איך האָב אין לעבען גליק געוואָלט,
געזוכט פון לעבען בלויז דאָס גאָלד...
געזוכט אין היילען און געגראָבען
געוואָלט דאָס גליק און גאָלד צו האָבען..

אָ, קיינער האָט ניט קיין בעגריף,
ווי וויט געגראָבען און ווי טיף...
ס'איז גרויס געוועזען מיין פערלאַנגען,
איך האָב דאָס גאָלד געוואָלט דערלאַנגען.

אומזיסט דאָס לעבען אָבגעבלייכט:
איך האָב דאָס גאָלד ניט דערגרייכט;
איך גראָב און גראָב און אַרבייט פלייסיג
צעהן יאָהר און צוואַנציג, אָט איז דרייסיג...

און איינמאָל... שפּעט אין נאַכט געוועזן,
האָב איך אין שפּיגעל זיך דערזעהן,
און האָב זיך ווי פון טויט דערשראָקען:
אָ, זילבער... זילבער — מיינע לאָקען!...

פון איינענעם קוואל.

אני מאמין

מיט א טרויעריגען ניגון —
און די אויגען פלאמען —
ברומט דער איד ביים דאווגען הוימליך,
פליסטערט „אני מאמין“:

„אני מאמין, ברומט ער טעגליך —
מארגען, היינט, צי שפעטער,
ווארטען וועל איך אויף משיח —
קומען, קומען וועט ער...

„זאל עס זיין נאך לאנג צו ווארטען,
זאל ער זיך פערזאמען —
איך וועל ווארטען, ניט אויפהערען
זאגען אני מאמין...

„זאל דער גלות זיין ווי ביטער,
זאל מען שווערער פרעסען; —
איך וועל אני מאמין זאגען
קיינמאל ניט פערגעסען...

„אויף דיין הילף, מיין פאטער, האף איך,
וועלטען קאן איך טראגען;
און געדולדיג וועל איך טעגליך
אני מאמין זאגען“...

אויף א פערד א ווייסען...

אויף א פערד א ווייסען
וועט משיח קומען,
האב איך מיין קינדהייט
ציט'ריג שטיל פערנומען.
און אין הארצען האבען
יונג געבליהט פאנטאזיען,
ווי די ריינסטע בלומען.
*
שוין פערפלויגען זיינען
פיעלע, לאנגע יאהרען —
ס'לעבען האט דערעסען,
משיח'ן פערגעסען...
דאך דאס פערד, דאס ווייסע,
פון דער שענער מעשה
לעבט נאך אין זכרון.

ווי דאס גאנצע לעבען
שלעפט זיך שווער מיט פלאגען!
היי, דו פערד, דו ווייסער,
קום און זאלסט מיך טראגען.

טראג מיך, וואו ס'איז פריידען,
וואו אתרוגים בליהען,
ווארט ניט אויף משיח —
לאמיר ביידע ציהען!..

דער אויוועז
(פון ליטא)

שטעהט אין שטוב אַ גרויסער אויוועז,
ווי ער וואָלט זיך וועלען רייצען...
און די אָר'מע בעל־הבית'טע
האַלט איהם שטענדיג אין איין הייצען...

ס'איז אַן אַלטער בייזער אויוועז,
קוקט אַזוי מיט צער און רוגז;
ס'וויל אויך נאַפט אין איהם ניט ברענען,
תמיד שטעהט ער קאַלט און ברוגז.

צעהנדליג שוועבלעך אויסגעריבען,
אָנגעלעגט די בעסטע „קאָרע" —
ער פערלעשט אַלץ מיט זיין אָטעם,
ווי געשאַדט וואָלט איהם עין־הרע...

און עס העלפען איהם קיין סגולות:
ס'שפּאָרט דער רויך אַלץ אומגעהייער...
און די אָר'מע פרוי — זי שטיקט זיך,
און עס זעהט זיך קיין פונק פייער...

הויבט זי אָן דעם מוליער שילטען —
(יענער איז שוין לאַנג געשטאָרבען !...)
טראַגט זיך אָן דער מאַן פון דאַוונען,
פּאַלט ער גלייך איהר פּאַר אַ קרבן...

לויפט ער ווידער אין בית־מדרש,
דארט איז רוהיג, דארט איז ווארים —
כאפען צו זיין טייל די קינדער,
און זי ווייס ניט פון דערבארעם...

און דאס האלץ וויל אלץ ניט ברענען,
ביי דער אר'מער קראנקער מאמען,
דאך אין הארצען ברענט א גהינום,
אזש די דארע באקען פלאמען...

ביים גרעניץ

כ׳שטעה אין וויסטען פעלד ביים גרעניץ.
ס׳ציהט מיך ווייטער. נישט צו מאכען:
צוויי סאָלדאטען היטען, וואכען —
אָ, ווי לאנגוויילינ ביים גרעניץ!

צוויי סאָלדאטען וואכען, היטען,
כ׳זאָל די גרעניץ ניט אריבער...
אויפ׳ן וויסטען פעלד ווערט טריבער:
צוויי סאָלדאטען וואכען, היטען.

צוויי סאָלדאטען מיט די זעבעל...
פאר מיר, הער איך, לידער קלינגען...
אָ, ווי וואָלט איך איבערשפרינגען! —
ביי דער גרעניץ פאלט א נעבעל...

צוויי סאָלדאטען שטיל מארשירען...
פאר מיר, זעה איך, צינדט זיך פייער
אין אַן אנדער וועלט א פייער...
צוויי סאָלדאטען שטיל מארשירען...

צווישען מויערען...

צווישען מויערען
אין דער נייער וועלט —
טראַגט פאר ד׳אויגען זיך
אונזער אַלט געצעלט.

פליהען אויטאָס אום
ציטערט אויף די ערד —
בענקען מיר אויך דאָ
נאָך דעם ווייסען פערד.

ברענען פייערן,
בלענדען דאָס געזיכט,
דאָך עס גלעט אונז נאָך
פון דער היים דאָס ליכט.

רוישען מיטינגען,
רעדנער קומען אָן,
דאָך אין אויער קלינגט
אַלץ דעם מגיד׳ס טאָן.

„טיפּערערי“ זינגט
יעדעס קינד און „באַי“
אין די אויערען קלינגט
דעם בעל־תפילה׳ס „אוי!“

אלעס, וואס מיר זעה'ן
זעהען מיר אין צוויי:
אין דער נייער פרייד
ברומט די אלטע וועה...

יענע...

יענע ווינטעלעך די קיהלע,
אין דער אלול נאכט,
און די שוהל, און דער בעל תפלה —
אלץ האט אויפגעוואכט.

אין דעם רוישיג לאנד און ווייטען
זעהסטו ווידער זיי,
און עס לעבען אויף די צייטען
פון דיין פרייד און וועה.

ווי זיי קומען נאכאנאנדער,
יענע נעכט און טעג —
אין דיין לעבענס לאנגען וואנדער,
אויף דיין נייעם וועג!

ווי עס לויכט נאך יענער שימער
פון די אלטע ווענט!
דאס פערלאשענע אויף אימער
צינדט זיך אן און ברענט!

און ווי ווייט דו ביזט פון אלטען
און ווי נאהענט דאך,
און ענטרונענע געשטאלטען
געהען אלץ דיר נאך!..

אין דער היים

אין דער היים דאָרט אין דער אַלטער
איז שוין הערבסט לאַנג, טריבער וועטער.
פון די בוימער פאַלען בלעטער
און עס בלאָזט אַ ווינד אַ קאַלטער.

אין דער היים דאָרט וואַנדלען אום׳עט
דונקלע, פינסטערע געשטאַלטען — — —
אין בית־מדרש אין דעם אַלטען
שוועבט ארום אַ גרויער אומעט.

אין דעם היים דאָרט אַלעם שרעקט זיי...
בלעטער פאַלען, ס׳וועלקען גראָזען,
הייזלעך שטעהען וויסט פערלאָזען
און אַ קראָהע קומט און וועקט זיי...

אין דער היים דאָרט לעבט זיך שווער זיי,
טראָגט זיך אין דער לופטען וועהען,
איינגעהאַלטענע געשרעהען —
אין דער ווייטער היים — איך הער זיי!..

היימישע טעכטער
(אַ ניו־יאָרקער בילד)

איך געה אין די רוישענדע גאסען —
שוין זעקס איז דער זייגער פארנאכט —
אין רייהען אין שווארצע זיך ציהען
די אידישע טעכטער פערשמאַכט.

אַ, אידישע טעכטער פון שעפער!
אין בליק אייערם זעה איך געהיים,
דעם חן פונ׳ם אידישען שטעדטעל,
דעם גלאַנץ פון דער ווייט־ווייטער היים..

איהר געהט איבער שטיינערנע סטריטען —
די ערד און דער הימעל פערשטעלט;
דאָך דופטען נאָך אייערע קליידער
די דופטען פון שטעדטעלשען פעלד...

און קוק איך אייך אָן אַלע טיעפער,
דערזעה איך נאָך מעהרער און נאָך:
די קרוינען פון טויזענטער יאָהרען —
זיי גלאַנצען ארוים פון דעם יאָך...

דען אַלע זייט איהר דאָך בת־מלכות,
דער יחום רוהט שטיל אייך אין בליק...
ווי זייט איהר פערשקלאַפט איצט געוואָרען!
ווער ברענגט אייך צום קעניג צוריק?...

צו אַ שלומית
(אַן אַמעריקאַנער לידעל)

אַ, שולמית מיינע! שאַדע,
וואָס דו ביסט קיין הירטין נישט:
נישט אויף גרינע בלומען־בייטען
האָב איך דיך צוערשט געקושט!

אַ, שולמית מיינע! שאַדע,
וואָס קיין קיניג בין איך אויך
און אין שלעסער נישט געבראַכט דיך,
נאָר אין צימער — פינף־שטאָק הויך...

און געקלונגען האָבען לאַנג מיר —
ס'איז געוועזן אַ ווינטער־נאַכט —
ביז דער הויז־היטער, פערשלאָפען,
האָט די טיר אונז אויפגעמאַכט...

אַ, שולמית מיינע! שאַדע,
וואָס אויף מאָרגען אין דער פריה
האָסטו זיך געאיילט — געלאָפען
צו דער אַרבייט, צו דער מיה...

אין מינוטען וויסטע...

אין מינוטען וויסטע,
ווען ארום איז שווארץ,
גאָט, מיט ליעבע־קוואַלען
פיל מיר אָן מיין הארץ...

אַלץ איז אזוי עלענד,
ווייסט ניט וואָס צו טהאָן:
גאָט, מיט ליעבע־קוואַלען
פיל מיין הארץ מיר אָן!

און די אָרעמס מיינע
ברייט און שטארק מאַך זיי,
אַז די וועלט אומאַרמען
זאָל איך מיט איהר וועה!

דער ערווארטעטער טאג.

יום שכלו טוב.

ווי ווייניג מיר האבען יום־טובים,
די וואכעדיגע טעג אזוי פיעל.
מיר ווארטען אויף יום־טוב און ווארטען
און בלאנדזשען און טומלען אהן ציעל.

צי ווייסט איהר דאך, ארימע מענשען,
איהר, קינדער פון זארג און פון פלאג, —
עס ליגט נאך וואו ערגעץ בעהאלטען
א יום־טוב׳דיג־אייביגער טאג...

ער ליגט אין דעם שויס פון דעם הימעל
און גליהט אין דער זון פורפור־רויט;
ער קאן זיך פאר אונז נאך ניט ווייזען —
עס איז נאך די ערד פול מיט קויט...

זי וועט אבער ריין אמאל ווערען —
(דער מענש — ער מוז העלפען דערצו!)
און נידערן וועט ער פון הימעל
מיט ליכט און מיט שטראלען און רוה...

דער טויט פון נביא

עס האָט זיך דער זקן פון שלאָף אויפגעוואַכט
אין מיטען דער שטילער, דער פינסטערער נאַכט.
געבעטען געהינם פערד און וואָגען צו שפּאַנען
און גיכער און שנעלער אַנטלויפען פון דאַנען.

— „וואוהין?" האָט דעם זקן זיין תלמיד געפרעגט. —
„אהין, וואו די שלעכטס און די רשעות זיך ענדט!
אהין, וואו מען קאָן נאָך דאָס רעשט ביסעל יאָהרען
פערברענגען אין תפלה, אין טראַכטען אין קלאָרען"...

און ס'האָט זיך דער זקן אין וואָגען געזעצט,
געוואָרפען מיט טרויער די בליקען צום לעצט
אויף אַלץ, וואָס געוועזן איז אזוי איהם דערווידער:
דער נאַרישער טומעל, דער דומער גערודער..

און שטילער, און שטילער איהר, בוימעלעך, שווייגט,
און שטענגעלעך, וועגעלעך שפּורען ניט צייגט,
עס זאָלען די שפּורען די ווינטען פערטראָגען,
און זאָל מען ניט זוכען, און זאָל מען ניט יאָגען!..

אָ, זקן דו אַלטער, אַ גוטער פּראָפעט,
עס איז דיין אַנטלויפען פון מענשען צו שפּעט!
מיר האָבען פערבלאָנדזשעט אין קרום-לאָמע וועגען
און זוכען כּאָטש איינעם דעם וועג אויסצופרעגען.

דער וועג ווער קען וויסען? דער וועג האט קיין סוף —
ער האט איהם געפונען אין אייביגען שלאף.
און מיר בלאנדזשען ווייטער אהן אנהויב, אהן ענדע —
עס קלינגט אזוי טרויריג די פרישע לעגענדע!...

דער פרעמדער

וואס מאכסטו זיך פלענער, דו מענשעל, דו נאר?
דו מיינסט אויף אן אמת, אז דו ביזט דער האר,
אז דו ביזט דער האר אויף אלץ וואס פאסירט —
אך, הינטער דיין פלייצע א פרעמדער רעגיערט...

דו טראכסט פון דיין ליעבער, את מאהלסטו זיך אויס —
פון צימערן ליכטיגע מאכסטו דיין הויז,
און דא ווערט דאס בעט שטעהן, און דארטען די וויעג —
דאן בלאזט גאר דער פרעמדער טראמפייט: צו דעם קריעג!

דאן געהסטו בעלאדען מיט שווערען געוועהר —
אדיע דיינע טרוימען — דו קומסט שוין ניט מעהר...
פאראוים שרייען ראבען ווי גליקליך פון רויב,
און ס'פייפען די קוילען און מאכען דיר טויב...

דוד׳ס פידעל

געווידמעט אפרים צימבאליסט.

אויפ׳ן וואנט פון קיניגס חדר
הענגט א פידעלע כסדר;
שפעט אין נאכט, ווען אלע שלאָפען,
קומט א ווינט, א ווינט פון צפון,
און ער ריהרט די סטרונגעס אָן,
און עס יאָמערט טאָן נאָך טאָן...

און די קלאנגען רופען, וועקען,
און ס׳ערוואכען טיף אין שרעקען
אלע כהנים און זקנים
און פערזאמלען זיך איניינעם
און זיי וויינען: גאָט, אָ, גאָט,
ס׳פאָלק איז אָרים און צו שפּאָט!

* * *

אָ, די אור־אלטע לעגענדע
ציהט ביז היינט נאָך, האט קיין ענדע,
און פון צפון בייזע ווינטען
ווילען אלץ נאָך ניט פערשווינדען —
און די נאכט איז לאנג אָהן סוף,
און דער עולם טיף אין שלאָף.

די, וואָס וואַכען אָבער, הערען
אין דער נאַכט אָהן שיין, אָהן שטערען,
ווי עס גיסען זיך און ציהען
זיסע, צאַרטע מעלאָדיען
פון א נאָהענט־ווייטען לאַנד,
פון א קעניגליכער האַנד...

ביבלישע מאטיוועז.

אין טאָל
(פון יחזקאל)

ס'האָט גאָטס האַנט מיך אָנגעריהרט,
און דערפיהלט האָב איך זיך ריינער:
צו אַ טאָל מיך צוגעפיהרט —
און דער טאָל איז פול מיט ביינער.

אָנגעוואָרפען, אָנגעשאָרט
זיינען ביינער דאָרט געלעגען,
אויסגעטריקענט, אויסגעדאָרט,
אָהן אַ חיות, אָהן בעוועגען.

פרעגט מיך גאָט: דו מענשען־קינד,
קענען זיי אַמאָל אויפלעבען?
כ'האָב געענטפערט: איך בין בלינד! —
ווען דו ווילסט, קאָן אַלעס געבען.

האָט אַ ברום געטאָן גאָטס קול:
אויף די ביינער זאָג נבואה:
העיי, איהר ביינער אין דעם טאָל,
קומען וועט נאָך די רפואה...

ווערט פון טויט צוריק ערוואַכט,
און איהר זאָלט צוריק אויפלעבען,
נייע הויט זאָל זיין געמאַכט,
און אַ נייער גייסט — געגעבען!

כ׳האב געטהאָן באַלד גאָטס בעפעהל, —
איז א שטורעם אָנגעקומען,
ביין צו ביין איז אויפ׳ן שטעל,
אויפ׳ן אָרט צונויפגעקומען.

פלייש און אָדערן און הויט
אויף די ביינער אָנגעצויגען,
נאָר עס איז נאָך אַלץ דער טויט
זיי געלעגען אין די אויגען...

און דערהערט האָב איך גאָטס קול:
געה צום ווינט און זאָלסט איהם זאָגען:
ער זאָל בלאָזען אין דעם טאָל,
צו די מתים חיות טראָגען..

און פון אַלע עקען וועלט
זיינען ווינטען אָנגעקומען,
ס׳האָט א חיל זיך געשטעלט
מיט א לארימען און ברומען.

אויף די בערג...

אויף די בערג, אויף די בערג—
דאָרט הערט מען שוין טריט...
דער אָנזאָגער געהט
פון ליעבע און פריד.

בעפרייט איז דאָס פאָלק
פון יאָך און פון צוואַנג,
און פייערט זיין פעסט
מיט פרייד און געזאַנג...

די בלוטיגע שטאָדט

א, בלוטיגע שטאָדט,
פול זינד און פול רויב!
ביסט פול מיט געשריי,
מיט רויך און מיט שטויב!

מען יאָגט און מען פאָהרט —
עס רעש'ט און שאַלט,
עס טראָגען זיך פערד,
די בייטש — ווי זי קנאַלט!

און פרויען פערפוצט —
זיי דרעהען זיך אום...
געפעלשט איז דער חן
מיט פארב און פערפום...

א צויבער אין זיי!
די ערד אונטען — ברענט...
דאָס פאָלק איז פערקויפט
דורך זייערע הענט...

פון ירמיה

1.

ניט בעוויין דעם טויטען,
מתים ניט בעדויער!
אויף דעם אָר'מען וואנד'רער
מעהר און טיפער טרויער!

גרויס איז יענעמס וועהטאָג,
ווער ס'פערלאָזט זיין לאנד
און צוריק צו קעהרען
קיינמאָל ניט אין שטאנד..

2.

ווער איז יענעם אויף דער וועלט,
ווער זיין הויז אהן משפט שטעלט,
און דעם חבר אויסגענוצט,
און די צימערן פערפוצט.

און די ווענט געפארבט פערשידען
מיט דער ארבייט פון דעם מידען.
ניט קיין פארב איז דאָס, נאָר בלוט!
ווער איז יענעם, ווער דאָס טוט...

פון קהלת

כ'האָב געזעהן די גרויסע רשעות,
וואָס איין מענש טוט אָן דעם צווייטען
און די טרערען פון בעדריקטע,
און דעם פרייען גייסט אין קייטען..

און די אַלע אונטערדריקטע
מוזען נאָך די טרערען שטיקען;
און ניטאָ פאר זיי קיין טרייסטער,
ווער זאָל הילף אין נויט זיי שיקען...

און בעטראַכט האָב איך דאָס אַלעס,
ווי די וועלט איז שלעכט, פערדאָרבען...
לויב איך בעסער יענע, וועלכע
זיינען לאַנג שוין אויסגעשטאָרבען...

בעסער אבער איז נאָך יענעם,
וואָס איז גאָר דאָ ניט געבאָרען, —
האָט פערשפּאָרט צו זעהן די אומרעכט
אין די קורצע לעבענס־יאָהרען...

3.

כ'האב גאָטס וואָרט אין מיר דערפיהלט
און געלאָזט מיך איבערערעדען.
און זינט דעמאָלט — מיט גאָטס־וואָרט —
שטעה איך אוים געשפעט און ליידען.

און איך רעד פון זינד און רויב
און פון דומע בייזע זאכען;
קוקען זיי מיך שפּאָטיש אָן,
און זיי שפּאָסען און זיי לאַכען...

האָב איך מיר געזאָגט: גענוג! —
אויך מיין לעבען איז מיר טייער!
ברענט גאָטס וואָרט דאָך אין מיין הארץ,
ווי א פלאַמענד העליש פייער.

האָב איך מיך געטראַכט: בין מיר,
און צו שווייגען שוין בעשלאָסען;
האָט דאָס וואָרט פון גאָט אין מיר,
ווי א פייער זיך צעגאָסען.

4.

דו ביסט גאָט צו פיעל גערעכטער,
און ווי קאָן איך קעגען־רעדען ?
כ'וויל ביי דיר בלויז משפט פרעגען,
זאָלסט מיין פראַגע מיר בעשיידען :

אך, פאַרוואָס דער וועג פון שלעכטע
אויסגעפלאַסטערט איז מיט גליקען,
און זיי געהען צו דער רשעות,
ווי אויף פעסט־געבויטע בריקען ?...

און ווי בוימער טיף געוואָרצעלט
וואַקסען זיי און ברענגען פּירות,
און אַזוי פערשפּרייט זיך אומרעכט
ביז די שפּעטע, ווייטסטע דורות ?

*
* *

קיינער האָט מיך ניט גערופען,
כ'בין צו אייך אליין געקומען,
און געזוכט האָט מיך ניט קיינער,
כ'האָב אליין זיך אויסגעפונען.

רוף און הער ניט אויף צו רופען,
ווי אַ שופר זאָלסטו שאַלען;
זאָג דיין פאָלק — עס איז געשטרויכעלט,
זאָג דיין פאָלק — עס איז געפאַלען!

5.

אויסגעגאנגען איז דער גוטער,
שטיל פערלאָזט די שלעכטע וועלט;
ווען האָט זיין טויט בענומען,
ווער בעמערקט — דער גוטער פעהלט!

גוטע, פרומע לייט פערגעהען,
קיינער גיט דערויף קיין קרעכץ,
ווייל די וועלט איז פול געמיינהייט,
פול פערדאָרבענקייט און שלעכטס...

הוי החוקקים
(פון ישעיהו)

העיי, איהר שרייבער און איהר קריצער,
פון געזעצען וועגען זינד:
ניין, איך קאָן אייך ניט פערטראָגען,
אייער שרייבען — לויטער ווינד!

דען דער עלענדער, גערדריקטער,
ווען צום ריכטער־הויז ער קומט,
שפעטען אוים איהם אלע ריכטער,
און גערעכטיגקייש פערשטומט.

און אלמנות און יתומים
און דאָס אָר׳מע פאָלק דורכאוים
האָט זיך ניט צו ווענדען,
ביז דער צאָרן־טאָג ברעכט אוים...

זעהט, ער טראָגט זיך פון דער ווייטען,
איינגעהילט אין פלאַם און בלוט;
העיי, איהר ריכטער, וואו אנטלויפט איהר
אין דעם טאָג פון דין און גלות?!

דער שומר

— שומר, שומר, אויף דער וואַכט —
זאָג, וואָס הערט זיך מיט דער נאַכט?

זאָגט דער שומר און ער ברומט:
„ס'דאַכט, דער טאָג — ער קומט, ער קומט...

ברומט דער שומר אויף דער וואַכט:
„דאַכט זיך טאָג און דאַכט זיך נאַכט;

פרעגט ניט בעסער, וואָס און ווען
כ'ווייס אליין ניט — כ'קען ניט זעהן"...

שיר השירים

(פראגמענטען)

1.

איך אליין — איך שלאף,
ס'הארץ איז וואך אין מיר;
כ'הער מיין ליעבסטענס קול,
כ'הער, ער קלאפט אין טיר:

— עפען שוועסטער מיין,
ס'איז דיין טיר פערמאכט —
מיינע לאָקען — זעה —
נאס פון טוי און נאכט...

2.

אוי, ירושלים־טעכטער,
אייך האָב איך בעשוואָרען:
ווייסט איהר אפשר, וואו פארפאלען
איז מיין פריינד געוואָרען?

אויב איהר וועט איהם וואו געפינען,
וואָס זאָלט איהר איהם זאָגען?
כ'בין פון ליעבע קראנק געוואָרען,
כ'קאָן שוין ניט פערטראָגען.

— אַ, דו שעהנסטע פון די פרויען,
ווער איז דיין בעשערטער,
וואָס דו האָסט געלאָזט זיך זוכען
איהם אין אַלע ערטער?

— ראָזיג־ווייס איז ער, מיין ליעבער,
מעהר פון אַלע טייער;
זיינע לאָקען — שווארץ ווי ראָבען,
זיינע אויגען — פייער...

3.

איך וואלט פאר א ברודער דיך האבען געגלוסט,
וואס האט ביי איין מאמען געזויגען די ברוסט,
דאן וואלסטו געווען מיר ניט פרעמד און ניט ווייט
און קושען דיך וואלט איך אין גאס צווישען לייט.

נאט און טיזוועל.

גאָט און טייוועל

אָפטמאָל דאכט מיר, אז מיר זיינען
כפוי־טובה צו דער שטאָדט;
יאָ, די שטאָדט רעגירט דער טייוועל,—
אָבער ערגער דען ווי גאָט?

* * *

ריזיג־הויכע הייזער שטעהען —
טייוועלס גייסט האָט זיי געבויט...
דאָרטען וואוינען פיעלע קינדער
פון דעם עלענד, פון דער נויט...

הויכע ריזיגע פאַבריקען,—
און עס יאָגט פון זיי אַ רויך,
שווארצער רויך — דעם טייוועלס זעלע
און דעם טייוועלס שווארצער כח...

דאָך עס ארבייטען דאָרט קינדער
פון דעם עלענד, פון דער נויט, —
אמת, אלץ געהט פאַר'ן טייוועל,
זיי אליין דאָך קריגען ברויט...

און דער טייוועל האָט אויך ליעבלינגס.
פונקט ווי גאָט — ער איז ניט שלעכט;
מאַנכע קינדער לעבען לוסטיג
דורך די טעג און דורך די נעכט...

שלאנקע פּרויען, זיסע מיידלעך
קומען זיך צונויף אַמאָל,
און זיי בויגען זיך און וויגען,
און גן־עדן ווערט אין טאָל...

טייוועלס ליעבלינגען ! — זיי קומען
צו די מיידלעך אין געצעלט,
און זיי טאַנצען און זיי הוליען —
א גן־עדן אויף דער וועלט...

יאָ, אין שטאָדט רעגירט דער טייוועל,
דאָך ניט שלעכט, ווי מאַנכער מיינט,
און דער גאָט, דער עקס־רעגירער,
זיצט אין הימעל און ער וויינט...

דעם דיכטערס ירושה

דאָס גייסטיגע גוטס, וואָס עס וועט נאָך איהם בלייבען,
דאָס בלייבט פאַר דער פרעסע ירושה :
זי וועט אַלע ברעקלעך און שטיקלעך אויפקלייבען
מיט יראת הכבוד און קדושה.

פאַר יעדערע שורה, פערקלעקטע, פערמעקטע,
וועט לאָזען זי זוכען עקספערטען,
און וועט ביי זיי בעטען מיט הענט אויסגעשטרעקטע :
ענטדעקט אונז די טייערע ווערטען !

און דאָרט, וואו ער האָט נאָר א שפּאָס בלויז געטריבען,
ענטדעקט מען דעם העכסטען טראַגיזם,
און דאָרט, וואו ער האָט סתם אזוי זיך געשריעבען,
דערקלערט זי מיט טיף סימבאָליזם !

און וועט אַנאָנסירען מיט אותיות די גרעסטע :
„מיט שווערינקייט איז אונז געלונגען
צו קריגען פון דיכטער די ווערק זיינע בעסטע,
וואָס ער האָט ביים ענדע געזונגען !"

און אָבדרוקען וועט זי זיין בילד אין איהר קרעמעל,
— זי וויים, ווי צו האנדלען מיט שכל;
און נעמט עס אריין אין דעם טויט־שוואַרצען רעמעל —
זיין בילד מיט'ן ביטערן שמייכעל...

דער אמת

עס זיינען דאָ אמת'ן פיעל —
איך האָב מיך געלאָזט אָפט פערפיהרען;
איך האָב זיי שוין אַלע דערקענט,
פערשטעה זיי לויט קלאנג און קאָלירען.

עס קלינגען די אמת'ן הויך,
און דופטען מיט ריחות און פארבען,
דאָך ווי נאָר דו קוקסט זיי אָן נאָהנט —
זיי ווערען פערשטומט באלד און שטארבען...

איך האָב זיי געהאַלטען שוין פיעל,
פאר פיעלע געקעמפט, פיעל פערטיידיגט;
זיי האָבען מיך אַלע גענאָרט,
און כ'פיהל מיך בעטראָגען, בעליידיגט...

דאָך גיב איך מיין ליעבע ניט אויף
צום אמת, צום איינציגען קלאָרען;
ער מוז זיך בעווייזען אמאָל —
בעלויכטען מיין רעשט בּיסעל יאָהרען...

צו די הימלען

נידריגער — נידריגער, הימלען, צו אונז!
אראָב צו אונז נידערט!
אַלץ האָט פערלוירען זיין שטאָלץ פון אמאָל,
אַלץ איז פערברידערט.

רייף זענט איהר, הימלען מיט שטערען א סך,
מיט זון און לבנה.
די ערד איז א וויסטע און קוקט צומאָל אויס —
אַן אַר'מע אַלמנה.

און קינדערלעך קליינע און גרויסע אָהן צאָהל,
פיעל קראַנקע און הוסטען,
זיי רייסען דעם פאַרטוך פון מוטער דער ערד
און ציהען די ברוסטען...

נידריגער, נידריגער, הימלען צו אונז! —
מיר בעטען מיט טרערען,
מיר וועלען פאַר עלענד, ווי עפּעל פון בוים,
רייסען די שטערען!

די אָרימע

מיך אַרט ניט: כ'האָב גוטס אייך געטהאָן,
און איהר האָט עס גאָרניט פערדינט;
מיך אַרט, וואָס איך האָב מיך דערוואוסט,
אַז איך בין געוועזן אַזוי בלינד..

איצט האָב איך שוין אַלעס דערזעהן,
דאָך שרעקט זיך ניט, אָרימע, ניין!
צעשטעלט זיך אין רייה ביי מיין טיר,
איך בין נאָך אַלץ גוט ווי געווען.

געמיינט, איהר זענט אָרים אין גוף,
איצט האָב איך דערזעהן אייער זעל.
ווי אָרים און נאַקעט זי איז —
בעקומט זשע אַ גרעסערן טייל...

אין זומער

אין זומער וויינט דאָס הארץ,
און טרויער־פול איך פרעג:
אך, ווער וועט ווייזען מיר
צום גרינעם פעלד דעם וועג?...

עס האָט די שטאָדט פערשטעלט
דאָס פעלד און וואלד ארום...
אך, ווער וועט ווייזען מיר,
וואו בליהט ערגיץ א בלום?

דער פויגעל אין שטייגעל

א פויגעל זיצט אין שטייגעל,
דער שטייגעל הענגט ניט הויך...
ער האָט דאָרט מילך און גרויפּען,
אַ שטיקעל צוקער אויך...

און וויל ער זינגען, קאָן ער
דאָרט אויך פון מאָל צו מאָל.
(אַ שאָד איז נאָר, אין שטייגעל
קלינגט דומפּ אַזוי דאָס קול...)

קומט מאַנכער ווינטער־אָווענד,
פערדרימעלט ער זיך באַלד,
איהם חלומט אלטע פרייהייט
אין קאַלטען לעערען וואַלד...

די בומער וויים פערשאָטען,
דער פראָסט מיט נאָדלען שטעכט,
די פליגלען זיינע פריהרען,
און יעדער פעדער ברעכט...

ער כאַפּט זיך אויף דערשראָקען
און קוקט אין שטייג זיך אום...
אַ חלום — גאָט צו דאַנקען,
און פּיקט אַ גרייפּעל פרום...

פאר'ן בילד

קיין מזוזה אין מיין צימער,
כ'בין, מיין קינד, ניט רעליגיעז;
כ'האב אין גאָט שוין לאנג פערגעסען,
און דער טייוועל איז ניט בייז.

ניט קיין גאָט און ניט קיין טייוועל — —
אין א צימערל אזא
וואָלט דאָך טרויעריג געוועזען
נאָכ'ן טעגליכען הו־הא...

ביסטו דאָך, מיין קינד, גוטהארציג:
האָסט דיין בילד מיר לאנג געשענקט,
אין מיין אפּיקורסיש צימער
הענגט דאָס פריינדליך און פערבענקט.

כ'קום א היים און נעהם א ביכעל, —
אַך, ס'איז אלץ אזוי בעקאנט!
אלע חכמות דום און נישטיג,
און איך ווענד מיך צו דער וואנט;

ביי דיין בילד, עס הענגט אין מזרח,
שטעה איך מיט א שווער געמיט,
פליסטער שטיל און לאנג א תפילה,
ווי דער בעסטער, פרומסטער איד...

צו א כלה
(אין אלבום)

וואס חלומ'סטו, א, ליעבע כלה,
בשעת דו שלאפסט ביי נאכט אין בעט?
צי חלומט דיר: דיין שענער חתן
שטעהט נעבען דיר און קושט און גלעט.

ער קושט די בעקלעך און די ליפען
און פליסטערט שטיל: ווי האב איך האלד
מיין ליעבע, שעהנע, גאלד'נע כלה, —
און טוט דיר אן א קייט פון גאלד?...

א קייט... א קייט... א גאט, בעשירם
דעם חלום פון א שלעכט בעשייד:
דאס גאלד זאל קיינמאל ניט פערשווינדען,
און בלייבען זאל ניט בלויז די קייט...

ליעבע.

ניטאָ קיין האַלט

ניטאָ קיין האַלט,
ס'איז קאַלט, ס'איז קאַלט,
ווי ס'וואָלט מיט טויט געבלאָזען — — —
און זי — זי האָט פערלאָזען.

דו קוקסט זיך אום
ארום, ארום —
ווער זאָל אַ וואָרט דיר זאָגען ? — — —
און זי — זי האָט בעטראָגע.ן

דו געהסט אַהן זין
אַהער, אַהין —
עס וויל דיין ווער ניט שטומען — — —
און זי — זי וועט ניט קומען !...

פינף באהנען

פינף באהנען קומען אן פון שטאָדט
פון וואן ער דארף צו קומען,
נו, געה איך יעדעס מאָל צום צוג
און בין אזוי פערנומען!

די צוגען קומען צו דער צייט,
ס'האָט איינער ניט פערשפעטיגט,
מיין ליעבער איז דאָך אלץ ניטאָ —
ווי איז מיין הארץ צוועהטיגט!

און יעדער צוג קומט האסטיג אן
מיט רויך און דאמפף און ליארמען,
דאָס אלעס לעגט זיך אויף מיין הארץ,
אז גאָט זאָל זיך דערבארמען...

אויף דער פינפטער עוועניו
(אַן אַמעריקאַניש־ליעד)

אויף דער פינפטער עוועניו
האָב איך מיט איהר געשפּאַצירט,
איז זי דאָך געוואָרען מיעד
האָב איך זי אַהיים געפיהרט.

אויפ׳ן פינפטען פלאָר געוואוינט
האָט מיין טייערע — ווי הויך!
דאָך ווער האָט געקוקט דערויף:
כ׳וואָלט געשטיגען צעהן פלאָר אויך!

איצטער וואויהנט מיין טייערע
ערשטען פלאָר און צווייטע טהיר,
און ערשט איצט בין איך אליין,
קען נישט גרייכען מעהר צו איהר...

דו ביזט געווען...

דו ביזט געווען א זיסער קלאַנג
אין מיינע טעג;
א קלאַנג פערוועהט,
דאָס גליק פערגעהט —
דו ביזט אוועק,
ניטאָ דיך לאַנג...

אַ, זיסער קלאַנג, וואו קלינגסטו ציגר,
אין וועמעס ליעד?
איך הער מיך צו:
עס קלינגט ווייט־וואו...
עס ציהט, עס ציהט — — — —
וואו ביזטו, קינד?...

ווער?...
(געווידמעט א—ר)

ווער האָט דיר, דו אָרימעם קינד,
דיינע יאָהרען פערשניטען?
געפיהרט דיך דורך שטורם און ווינד,
דורך ים און דורך נאַכט
און האָט דיך צום ברעג ניט געבראכט —
געלאָזט דיך אין מיטען...

און קום איך דיך רעטען אצינד,
דאָ ווילסטו ניט הערען;
אָ, ווער איז דער גליקליכער, קינד,
וואָס איהם זאָל געהערען
דיין פרייד פון אמאָל
און איצט — דיינע טרערען?...

איך וואָלט וועלען...

איך וואָלט וועלען ערגיץ וואו
לאָזען געהן זיך זוכען רוה —
פאר מיין זעלע מאט און מיעד,
פאר מיין שווער־פערוואונדעט ליעד...

איך וואָלט וועלען ערגיץ ווייט
און פערגעסען אָרט און צייט,
און פערגעסען אַלע פריינד,
און דעם נעכטען און דעם היינט.

איך וואָלט וועלען ווייט אוועק,
וואו עס זעהט זיך שוין דער ברעג
פון דעם הימעל און דער ערד
און קיין גליק ניט מעהר בעגעהרט!

אַח, וואָס ווערסטו זאָגען...

1.

אַך, וואָס ווערסטו זאָגען דער וועלט
ווען זי וועט דיך פרעגען:
וואוהין איז דיין מיידעל אוועק,
אין וואָסערע וועגען?
— איך זאָג אייך דעם אמת באַלד אויס
איך וועל מיך ניט שעמען:
אוועק איז מיין מיידעל אוועק,
וועל זאָגען צו וועמען...

2.

און אַז ס׳וועט דיך פרעגן די וועלט
וואָס קלערסטו צו מאַכען
אַ, שטאָלצער, צי בלייבט ביי דיר רעכט
זי זאָל פון דיר לאַכען?

— נו, וועל איך מיר ענטפערן שטיל:
דער קלאָפּ איז אַ שווערער
דאָך וועל איך קיין בייז איהר נישט טהון:
איך ליעב זי איצט מעהרער...

ליעד און ליעבע.

האָסט די ליעבע שוין פערגעסען
ס'האָט איהר הויך דיר לאנג פערקלונגען,
אייביג אָבער לעבט מ י י ן ליעבע,
ווייל איך האָב איהר ווען בעזונגען...

מאָט און וויסט איז דיין נשמה,
ווי אַ נאַכט אָהן שיין אָהן שטערען,
מיר אין הארץ איז אלץ נאָך ליכטיג
און מיין ליעד וועט לאנג געוועהרען.

האָט פערוועלקט מיר שנעל דיין ליעבע —
הויבען ליעדער אָן צו בליהען,
און ווען זעלבסט דו וועסט פערוועלקען
וועט מיין ליעד זיך אלץ נאָך ציהען.

נאָך דיר...

נאָך דיר וואָלט איך קיינמאָל געוויינט
מיין קעניגין — כּלה...
דו ביזט דאָך אַ מיידעל געווען,
אַ מיידעל ווי אַלע...

איך האָב נאָר דיין ליעבע געליעבט,
זי איז געווען טייער,
נו, האָט זי דיר איצט אויסגעברענט,
אַוועק מיט'ן פייער.

און אויב איך דערמאָן דיך נאָך אָפט
ניט דיך אָבער מיין איך,
דו ביזט מיר אַ פרעמדע אַצינד —
די ליעבע בעוויין איך...

פון גדר

...עס ווילט זיך פון גדר אמאל ארויסשפּרינגען
און אייך, מיינע ברידער, אן אנדער ליעד זינגען:
א ליעד וואס איהר טאן איז א גליהענדע זינד,
וואס יעדערער גראהם איז א שטיף פון א ווינד...
און וואס ר'האט געטראגען בחדרי־חדרים,
ארויסזאגען אפען פאר רייך און פאר ארים!
און זאלען זיי וויסען פון לעבען און לוסט,
וואס יעדערער טראגט נאר געהיים אין דער ברוסט.
און זאלען ניט וועלקען קיין פירות אויף בוימער
צוליעב א געהויקערטען אלטינקען שומר...
און זאלען אויף ליעבע, אויף בלומען און גראז
קיין שומרים, קיין צוומען ניט זיין — אח, צו וואס?...

הערצער-שפּיעל

פון מיין ליעבע ווייסטו, קינד,
כ'פּיהל דיין שמייכעל;
עס געפעלט פון הערצער־שפּיעל
דיר דער שכל —

שענקסט דאָ יאָ, דאָ שענקסטו ניט
דיין בליק דיין ריינעם;
גאנגען האָסטו אלערליי,
איך — נאָר איינעם.

און אויף דעם פערליער איך באַלד,
כ'בלייב אין מיטען,
כ'זעה דעם צווייטען שפּיעלען שוין,
אויף דעם דריטען...

דאָס נאָר מיינסטו, קינד, איך וויים
דיינע ציעלען;
היט זיך דאָך, אמאָל וועסט דו
אויך פערשפּיעלען!

צו...

(אַ פאָלקס מאָטיוו).

א היים צו מיר וואָלכטו געגאַנגען,
מיין ליעבסטע, מיין אויג אין מיין קאָפּ —
דיין מאַמע, זי האַלט דיך געפאַנגען
זי היט דיך, זי לאָזט דיך ניט אָפּ.

ווער האָט דערצו רעכט איהר געגעבען,
איך בין דאָס פערשטעהן ניט אין שטאַנד:
איך ליעב דיך פיעל מעהרער, מיין לעבען,
ווי טויזענדער מאַמעס בייגאַנד!

אין אַ זומער-נאַכט.

גליהענדע,
ציהענדע
רופענדע נאַכט! —
וואו ליגט דיין צויבער,
און וואָס איז דיין מאַכט?

ס'פלאַטערט,
עס מאַטערט
דאָס האַרץ אין דער שטיל;
ס'ריהרט זיך, עס וועקט זיך
אַ יונגעס געפיהל.

קלאַנגען,
פערלאַנגען
זיי פילען דיך אָן,
פיהלסט זיך אין גאַנצען
אַ קלינגענדער טאָן...

ס'קומען,
ווי בלומען,
דיר מעדלעך פערביי,
קוקען אין ד'אויגען
דיר לוסטיג און פריי...

קעהרסט זיך
און קלעהרסט זיך:
מיין כלה וואו איז?
וועל איך זי קושען
ווי שטארק און ווי זיס...

יאָהרען —
פערלאָרען —
זיי קומען צוריק:
יונג ביזטו ווידער
און האָפסט נאָך אויף גליק!...

צו...

כ׳קען ניט, ליעבסטע, זיין דיין שיצער,
כ׳קען פון אונגליק ניט פארהיטען:
נארען זיינען פעסט און זיכער —
כ׳ווייס דער אונגליק קומט אין מיטען...

כ׳וועל מיך אויך ניט אונטערנעהמען
זיין דיין פיהרער, דיין בעגלייטער,
דען דער וועג פון לעבען, ווייס איך,
איז א קרומער, א פערדרעהטער...

כ׳קען דיר אויך מיין ווארט ניט געבען,
ליעבע אייביגע דיר שווערען,
דען דאס ריינע און דאס שעהנע
לאזט די וועלט נישט לאנג געווערען...

אדיע

(פון דייטשישען)

געוואלט וואלט איך איינמאל
בײַן פענסטער נאך שטעהן,
די זון אנצוזעהן,
ווי אזוי זי פערגעהט,
און איינמאל נאך זעהן,
ווי דאס האר דיינס, ווי גאלד,
וואס כ'האב אזוי האלד,
אין דעם ווינטעלע וועהט...

איך דענק אן דעם טאג
ווען איך האב דיך דערוואוסט, —
אין דיין ווייס שוואנען־ברוסט
אונטער שניי־קלארען העמד;
אצינד איז דיין בליק
אזוי טרויריג און שווער —
דו זינגסט שוין ניט מעהר
און דיין לאכען קלינגט פרעמד...

די בלום איז איצט וועלק
און דאס בעט איז שוין קאלט
בעגרים־זשע מיך באלד — — — —
דיין נשמה בעגעהרט
נאך נייער פרייד — —

איך פערגין זיי, קינד, דיר —
פערבלייב נאָר מיט מיר
ביז פינסטערליך ווערט...

מיט טויזענד אויגען
(נאָכאַהמונג)

מיט טויזענד אויגען קוקט די נאכט,
דער טאָג — ער קוקט מיט איינעם;
דאָך אָהן דער זון איז פינסטער ד׳ ערד
און לאכען ווילט זיך קיינעם.

מיט טויזענד אויגען קוקט פערשטאנד,
די ליעבע קוקט מיט איינעם,
דאָך אָהן דער ליעבע טרויערט אלץ
און לעבען ווילט זיך קיינעם...

איינע פון מיינע געליעבטע...

איינע פון מיינע געליעבטע
האָב איך, א פערצאַגטע, א בעטריעבטע,
מיט בעקעלעך בלאַס,
געטראָפען אין גאַס.
מיר האָבען זיך ג'געבען די הענד
און דאַכט זיך, דערקענט...

איך האָב מיך געשפּירט
אזוי ווי א וואַנדרער, וואָס האָט לאַנג געאירט
און לאַנג איבער ים'ען געשוואומען,
איז איינמאָל אהיים דאָך געקומען —
נאָר אלץ איז געווען שוין פערוויסט —
און אלץ האָט מיט קעלט איהם בעגריסט...

זי קומט שוין ניט מעהר...

זי קומט שוין ניט מעהר אין מיין צימער צוגעהן
ווי אַלע מאָל, זיעבען אַ זייגער;
עס קוקען ניט מעהר איהרע אויגען מיט חן
אויף מיר, ווי איהר ליעבליכער שטייגער.

עס קלינגט מיר ניט מעהר שוין איהר זילבערנע שטים;
„איך האָב היינט פערשפּעטיגט אביסעל —
געדאַרפט האָב איך געהן נאָך אַ ווײַלע אַ היים
צו נעהמען פון הויזטיר דאָס שליעסעל"...

עס מאַכען זיך מעהר איהרע אויגען ניט צו,
ווען כ'הויב אָן די ליפּען צו קוסען,
און כ'זעה שוין ניט מעהר, ווי עס הויבט זיך איהר ברוסט
פאַר לוסטיגע פרייד און גענוסען.

עס ליעגט שוין ניט מעהר אויף מיין טישעל איהר הוט
און זי זיצט שוין מעהר אויף מיין בעט ניט;
אַח, דאָס וואָס געווען אַזוי ליעב, אַזוי גוט
צוריק קומען קיינמאָל שוין וועט ניט...

עס איז נאָך אין לעבען...

עס איז נאָך אין לעבען אזוי פיעל געבליעבען —
מען קען נאָך אזוי פיעל געניסען און ליעבען:
עס שטעהען נאָך בעכער, וואָס פּערלען, וואָס שוימען,
עס שמייכלען נאָך האָפנונגען, גליקען און טרוימען;
עס לאַכען נאָך אויגען און בריסט זיך בעוועגען
און ס'ווינקען נאָך טויזענדער לוסטיגע וועגען —
נאָר ד'האָסט זיך פערמאָטערט אין לעבענס-גערידער,
וואָלסט גערען געהן שלאָפען און פאַלען אנידער...
און ביזט אין דער לאַגע וו'אַ אינגעל פון חדר,
וואָס האָט פיעל געוואַרט און געהאָפט אויפ'ן סדר.
נו, וואָלט ער פון יעדען כוס טרינקען אביסעל —
אַ יונגעל, ער כאַפּט אַלע כוסות פון שיסעל!
ער טרינקט אוים דעם ערשטען, דעם צווייטען אין גאַנצען,
דער קאָפּ הויבט אָן דרעהען, די כוסות זיי טאַנצען...
און ס'ווערט באַלד אנטשלאָפען מיין אינגעל, מיין ליעבער,
און וויין און חרוסת און קניידלאַך — בלייבט איבער...

עס האָט מיך דער פריהלינג גערופען

עס האָט מיך דער פריהלינג גערופען,
ער האָט אזוי ליעבליך געוואונקען,
און ס'האָט זיך מיין אָרימע זעעלע
אין האָפנונגען שיער ניט דערטרונקען...

ער האָט מיר פערשפּראָכען פיעל גליקען,
מיין הארץ אָנגעפילט מיט געזאנגען,
און בין איבער בערג, איבער טאָלען
צו זוכען די גליקען געגאַנגען...

אזוי האָב איך אלץ אומגעבלאָנדזשעט
ביז וואנען דער הערבסט איז געקומען,
און ס'האָבען דעם סוף פון די גליקען
געצייגט מיר די וועלקענדע בלומען...

מ ל כ ו ת

האָב איך אַ מלכה דאָן בין איך אַ מלך,
פיהר אַ מלוכה, רעגיער.
איז מיר די מלכה פערלאָרען — אוים מלך,
און די מלוכה מיט איהר.

אַ, וויפיעל מלוכות האָב איך שוין פערלאָרען,
מלכות — זיי זיינען ניט טריי.
כ'וואָלט דאָך אַ מלכה נאָך ווידער גענומען —
אומעטיג איז סיי ווי סיי...

צו...

עס לויערן, קינד, אויף דיר דאַרשטיגע אויגען
אויף איטליכען טריט,
און ווערסט וואָס א טאָג אַלץ אין נעצען פערצוויגען,—
איך וואָלט דיך פערהיט!

אויף פליגלען פון אָדלער וואָלט איך דיך געטראָגען,
מיין הערליכעס קינד,
ווייט פון דער ערד, פון די זאָרגען און פּלאָגען,
ווייט פון איהר זינד.

איך וואָלט אויסגעמיטען אפילו די שטערען,
אויך זיי ניט געטרויט —
כ'וואָלט וועלען, דו זאָלסט נאָר אליין מיר געהערען,
נאָר מיר און דעם טויט!...

טייערע בילדער

טייערע בילדער
פון יוגענד פערגאנגענער,
כ'בין ביי איך שטענדיג,
ווי א געפאנגענער.

איז זי געוועזען
ניט קיין געלונגענע —
שוועבען דאך אלץ נאך
טרוימען צושפרונגענע...

ציהען זיך בילדער,
ווי אויף א שנירעלע:
ס'לייכטען זיך אויגעלעך:
אסתר'קע... מירעלע...

בלייבסט ווי דערשראקען,
בלייבסט א פערוואונדערטער:
ס'איז אזוי ווייט איצט
פאר מיילען פאר הונדערטער...

זיי אַ שוץ מיר...
(נאָך ביאַליק)

זיי אַ שוץ מיר, זיי אַ שוועסטער,
זיי אַ מאַמע מיר אפילו,
לאָז מיין קאָפּ אין שוים דיר לעגען,
אויסצוגיסען דיר מיין תפילה...

און פאַר נאַכט, אין צייט פון רחמים
וועל איך עפנען דיר מיין טענה!
מ׳זאָגט ס׳איז ערגעץ דאָ אַ יוגענד —
וואו איז מיינע?

און אַ סוד נאָך וועל איך פּרעגען:
כ׳בין פערברענט פון שעה׳ן טריעבע;
מ׳זאָגט, ס׳איז ליעבע אויף דער וועלט דאָ —
וואס איז ליעבע?...

שטערן האָבען מיר בעטראָגען
און דער חלום איז קיין וואָהר נישט;
איצטער אין דער וועלט דער גאַנצער
האָב איך גאָר נישט...

זיי אַ שוץ מיר, זיי אַ שוועסטער,
זיי אַ מאַמע מיר אפילו,
לאָז מיין קאָפּ אין שוים דיר לעגען
אויסצוגיעסען דיר מיין תפילה...

אין אַ שלאָפלאָזע נאַכט

אך, עס איז ניט אויסצוהאלטען! —
ווי עס שלייכען זיך געשטאַלטען
אין דער נאַכט אָהן שלאָף, אָהן רוה!
אַלטע טעג, שוין לאנג פערגאנגען,
פול דער צימער אָנגעגאַנגען,
און זיי קומען נאָך אַלץ צו.

פול דעם צימער אָנגעלאָפען,
מאנכע דראָהען, מאנכע שטראָפען,
אַלע אָבער פריינד, אויך דו...
איין געשטאַלט נאָר איז מיר טייער,
אין די אויגען ברענט אַ פייער, —
יוגענד־ליעבסטע, — דאָס ביזטו!...

דער הימעל...

דער הימעל איז לופט — עס איז מעגליך!
די ערד אָבער, פריינד, איז אונערטרעגליך.
זי האָט מיך אזוי מיעד געמאַכט — —
די בעסטע כוחות אויסגעבראַכט
אויף נויט, אויף פּיין...
אַ פריינד, מיין בעטען הער:
דעם הימעל ניט צושטער —
לאָז דעם הימעל זיין!

קאַרטען-שטיבלעך

וועז איך בין געווען אַ קינד נאָך
און געבליהט, וו'א בלום אין גאָרטען,
פלעג איך ליעב האָבען צו בויען,
קליינע שטיבעלעך פון קאַרטען.
אַ, דו ליעבע קינדהייט מיינע!
אַ, איהר שעהנע, גוטע יאָהרען!
איך געדענק איך און די הייזלעך —
קאַרטען הייזלעך אין פיעל גאָרען.
יאָ, איך בין געווען אַ מייסטער —
הויכע שטאָקען פלעג איך שטעלען,
און בעטראַכטענדיג דעם בנין,
פלעגט מיין הארץ זיך פרעהען, קוועלען.
„זעהט, ווי הויך און שעהן מיין הויז שטעהט!"
פלעג איך רופען מונטער פרעהליך —
„נאָר ניט ריהרט עס אַן, אַך, היט זיך, —
„נאָר פּאַמעליך, נאָר פּאַמעליך..."
דאָך ביי'ן יעדען מינדסטען אָטהעם
און מיין בנין איז צופלויגען,
און בעטראַכטענדיג דעם חורבן,
פלעגען פייכט זיין מיינע אויגען.
לאָזען לאַנג מיין הויז דאָך ליעגען
איז אַ חרפה, איז אַ שאַנדע —
„איך וועל ווידער עס אויפשטעלען!"
הערט זיך מוטיג מיין קאָמאַנדע.

כ׳האָב אין האַנד די זעלבע קאַרטען
און דער ווילען איז נאָך גרעסער,
און איך האָב גענומען בויען
אויף דאָס ניי מיין הייזעל בעסער.
לאַנג איז דאָך דער ווינטער אָבענד
און דער ווינד, ער פייפט אין קוימען,
שטונדען לויפען און איך מערק ניט,
כ׳בוי מיר הייזלעך — קינדער־טרוימען!...

* *
*

לענגער זייגען יעצט די נעכט נאָך,
און די ווינטען פייפען בייזער;
און איך הער ווי דרויסען פּלאַצען
ניט פון קאָרטען — עכטע הייזער!
אך, ווי וואָלט איך איצטער וועלען
אין די הייזלעך זיך פערשפּיעלען,
נאָר וואו זאָל איך נעהמען קאָרטען,
נאָר וואו זאָל איך נעהמען ווילען?
מיינע קאָרטען — פיעל צוריסען
און די איבריגע פערשימעלט,
און דער ווילען אין א ווינקעל
פון מיין האַרצען ליעגט און דרימעלט...
אך, ווי לאנג דער אָבענד ציהט זיך,
ס'האָט די אוהר ערשט צעהן געשלאָגען;
גאָט דו מיינער! וואָס־זשע טהוט מען
ביז ס'וועט אָנהויבען צו טאָגען?

אַ געדאַנק

מיר זינגען קיינמאָל, וואָס מיר ווילען
און זאָגען קיינמאָל, וואָס מיר דאַרפען,
און וואו אהין מיר זאָלען ציעלען,
דאָרט קענען קיינמאָל מיר ניט ווארפען.

און אונזער לעבען איז אַ לאַנגער,
אַ דריקענדיגער פאַלשער ניגון,
און אַלץ וואָס ווייטער ווערט אונז באַנגער,
און זוכען אַלץ זיך מעהר בעטריגען...

הערבסט-רעגען

2.

ווי די טראָפּען טריפען שטיל,
און ווי לאַנגזאַם און ווי קיהל,
פּונקט זיי וואָלטען אָבגעגעבען
מיר א חשבון פון דעם לעבען.

ווי זיי טריפען ניט געאײַלט,
ווי זיי וואָלטען אויסגעצאַיילט
פון דעם לעבען אַלע רגע'ס
אַלע אונגליקען און פּגע'ס...

הערט אויף צעהלען! ס'ווערט צו באַנג
און דער חשבון איז צו לאַנג,
און ווי פיעל איהר זאָלט ניט צעהלען,
בלייבען וועט א סך פעררהיילען...

2.

פייכטע ווינדען וועהען
אין דער טריעבער לופט;
פוילע חמארעס געהען
אין געשלאָסענע רייהען —
קוים דער רעגען טריפט!

געלע בלעטער ליגען
אויף דער קראנקער ערד,
ווי א פיינד בעזיגען,
וואָלט נאָך לאנגען קריגען
זיי מיט שארפען שווערד...

*　　*
*

איך האָב זיי געגעבען
דאָס שעהנסטע פון לעבען;
אָ, לויטערע טרעהרען ווי גאָלד,
מען האָט מיר מיט שטיינער בעצאָהלט!

נו, וועל איך מיך יעצט דאָך ניט קלעמען,
די שטיינער זיי וועל איך מיר נעמען,
איך וויים אויך מיט שטיינער צו האַנדלען:
איך וועל זיי אין פּערלען פערוואַנדלען.

פון שטאָדט

נו, איז עס א מאָדנע, משוגענע וועלט:
איך געה אין די גאַסען פון אומעט געקוועלט;
און מענשען זיי געהען פאמעלעך און גיך —
וויפיעל פון זיי זיינען אויך איינזאם ווי איך —
ווי גוט וואָלט געוועזען צו איינעם פון זיי
גלייך צוגעהן, זיך טיילען די פרייד און דעם וועה;
שטיל צוגעהן און דריקען א מענשליכע האנד — — —
נו, איז עס א מאָדנע משוגענע וועלט:
עס האָט אונז נאָך קיינער דאָ ניט פאַרגעשטעלט;
נו, בלאָנזשעט אייך, מענשען—איהר זענט ניט בעקאנט.

* *
*

(פריי איבערזעצט)

אויסגעזונגען אַלע לידער,
אַרים הארץ דו, שווייג אביסעל:
ס'איז אויף אַלץ שוין דאַ אן ענטפער,
ס'איז צו אַלץ שוין דאַ א שליסעל...

כ'בין דער לעצטער שוין פּאָעט
און דער לעצטער אויפגעשטראַהלט,
ווי א פונק ביי נאַכט, וואָס פאַלט
פון א גוסס'ער פּלאַנעט...

און נאָך מיר א פינסט'רע נאַכט —
פון דער ווייסענשאַפט א בליהען
און דער שכל וועט זיך מיהען
אויסצוראַטען פאַנטאַזיען,
און א ווינטער וועט זיך ציהען
אין א גרויען אומעט־טראַכט...

דער איינגעשפּאַרטער

אַ, צו׳ם טייוועל, איך וועל איך ניט הערען,
חאָטש אפילו איהר האָט רעכט,
חאָטש איך פיהר מיך אויף גאָר שלעכט,
דאָך איך דאַרף ניט איי׳רע קלוגע לעהרען!

וואָס איך טהו — דאָס פיהרט צו טויט און העלע
און דאָס אַלץ, וואָס איך בעגעה
טהוט דערנאָכדעם אַזוי וועה,
דאָך אין וועהטאָג לייטערט זיך די זעעלע!

מיין ליעד

און וואָס איך פערמעג,
און וואָס איך בעזיץ:
פון ליכטיגע טעג
דעם שיין און דעם בליץ;

פון פינסטערע נעכט
דעם זיפץ און די טרער,
דאָס בינד איך און פלעכט
אין ליעדער אַהער.

עס איז א געמיש
פון שאָטען און שטראהל:
פון איהרען א קיש,
א וואָרט ווי פון גאַל.

אַביסעל פערזיסט,
אַביסעל פער׳סמ׳ט;
עס איז ניט אומזיסט
דאָס ליעדעל בע׳טעמ׳ט...

אין וואַלד

(נאָך ליליענקראָן.)

קיין מיטאָג געגעסען
האָט ער אַ וואָך צייט,
קיין געלד און קיין לויהן,
און די היים — אזוי ווייט.
שטאָט ארבייט געפינען —
נאָר הונגער און נויט,
נאָר וואַגלען און בעטלען
און קוים אַ בראָק ברויט...

וואָס געהט ער, דער ארבייטער,
אום דאָ אין וואַלד?
וואָס ווערט איהם דאָ היים
און וואָס ווערט איהם באַלד קאַלט?
וואָס קוקט ער פערצאָרענט,
פער'יאושט אין רוים,
וואָס בלאָנזשעט זיין בליק
פון אַ בוים, צו אַ בוים?

די זון געהט ארונטער
און שטיל ווערט ארום,
אַ פויגעל נאָר רעדט וואָס
און ווייעדער שווין שטום:

וואָס האָט זיך צושאָקעלט
דער בוים הין און הער —
צי איז דען דער מאָגערער
מענש אַזוי שווער?

דאָס שטריקעל — אַ לייכטעס,
ניט איבעריג גראָב —
נו, ליעגט שוין זיין האַלז דאָרט
און לאָזט שוין ניט אָב...
דאַן זינקט ער אַראָב,
שאַ... קיין קרעכץ און קיין קול—
די זון אָנגעקוקט האָט ער
שוין אַ לעצט—מאָל...

דער טוי אויף איהם פאַלט,
ס'האָט דער טאָג שוין ערוואַכט,
דער פאַסטוך ער שאַלט,
אַ טייבעלע לאַכט...
עס לעבט און עס שוועבט
ווי ס'וואָלט גאָר נישט פּאַסירט,
אַ ווינטעל גלייכגילטיג
פייפט אונטער, שפּאַציערט...

אַ יעגער פון בערגעל
קומט אונטען אַראָב,
דערזעהט דעם געהאָנגענעם,
שניידט איהם באַלד אָב,
ער גיעט די בעהערדען
צו וויסען עס באַלד:
זשאַנדאַרמען און אויספאָרשער
קומען אין וואַלד.

אין פּראַק אין אַ העלען,
א הערר פון געריכט
פאַרשט אוים צי קיין רויבמאָרד,
ווי ס׳הייסט איהם זיין פפליכט.
זיי פיהרען דעם מת דערנאָך
ערגעץ אוועק,
און שפּעטער — א קבר
אין פעלד, און אנ׳עק!

און ווייל ס׳האָט איהם קיינער
פון פריהר ניט געזעהן,
בעקומט ער די נומער
דרייהונדערט און צעהן:
דרייהונדערט און ניין
איז בעגראָבען שוין לאַנג —
ווער האָט זיי געליעבט,
וועמען טהוען זיי באַנג?

נאָך ליעבע

ס'איז שוין שפּעט געוועזען אין אָווענד און ער'
אין גאַס, האָט געבלאָנזשעט אהין און אהער:
געזוכט אַ בעקאַנטען — דאָס הארץ האָט געקלעמט.
נאָר קיינעם געפונען, אח, אַלע ווי פרעמד!

צו געהן אין זיין צימער האָט ער נישט געקענט:
דאָרט שרעקען איהם איינזאַמע, גרויע פיער ווענט.
דאָרט האָט ער אויף ביכער, — זיי זיינען שוין אַלט,
און זייערע ווערטער, ווי שווער און ווי קאַלט!
נו, האָט ער בעגעגענט אַ פרוי אין אַ ראָג —
אַ סימבאָל פון שטאָדטיגען עלענד און פּלאָג.
זי האָט אָנגעקוקט איהם, ווי שמייכלענד, דאָך שטום,
נו, האָט ער פערשטאַנען און האָט געזאָגט: קום!

זי האָט איהם דורך די גאַסען און געסלעך געפיהרט
און פּונקט, ווי איהר שאָטען האָט ער זיך געשפּירט...
עס האָבען איהם דונקעלע הייזלעך געשרעקט —
„ווי ווייט איז צו געהן נאָך?" האָט שטיל ער געפרעגט.

איך וויל נישט

איך וויל נישט זיין גרוים — מיך ציהט נישט דערצו —
וואָס האָט פאר דער צייט די גרויסקייט א ווערד?
איך וויל נאָר אַביסעל הארמאָניע און רוה,
און ווייניגער טרערען צו זעהן אויף דער ערד.

איך וויל נישט קיין קאמפף און וויל נישט קיין שטרייט,
צו ברענגען מיט געוואַלד דעם עקשן, דאָס גליק;
איך וויל נאָר, אז קלוג זאָלען ווערען די לייט. —
זאָל יעדער אַליין זיך בעפרייען פון שטריק...

פריהלינגס-פרייהייט

עס האָט שוין דער הער־גאָט די פרייהייט געשענקט
און נים נאָר פערשפּראָכען, נאָר טאַקי ערפילט;
די ווינדען די בייזע — זיי זיינען געשטילט,
קיין חמארע קיין שווארצע דעם הימעל פערהענגט.

דער שנעע — ער צולאָזט שוין; מען זעהט, ער געהט אוים,
עס ווייזט זיך שוין ערטערווייז שטיקעלעך ערד;
עס האָט זיך א ליעד פון א פויגעל דערהערט, —
די זון קוקט שוין אָפען פון הימעל ארוים.

די וואסערליך פליסען און פלוידערן פריי,
דער ווינטער פערשפּארען זיי וועט שוין נים מעהר;
און וואו נאָר דו גיסט דיינע אויגען א קעהר,
דערזעהסט דו, ווי ברייט און ווי העל און ווי נייו!

אידישע מעלאָדיען.

1.

דער תלמוד

כ׳נעהם דעם תלמוד אין דער האנד
און ס׳ענטפּלעקט זיך נייעס לאנד,
נייעס לאנד און נייער ישוב,
און עס שוועבט אויף אלץ א כשוף...

ס׳וועהט, עס געהט אנ׳אנדער׳ לופט
און א בת־קול, דאכט זיך, רופט;
רופט צו די וואס זיינען זוכה —
מיט געדאנקען ריינע, הויכע.

און ביים מישען יעדעס בלאט
עפּעס רוישט און פליסטערט: שאט!
שאט, רבותי, דא איז הייליג,
גרויסע האבען דא א חלק...

גרויסע גייסטער, ניט ווי מיר,
קענען קומען אין דער טיהר,
וואו אהן אנהויב און אהן ענדען
וועהען בת־קול׳ס און לעגענדען...

2.

כל נדרי

אָ, דו טרויריג־זיסער ניגון,
וויפיעל זיפצען, קרעכצען ליעגען
אין דיין יעדען קלאַנג!

אַלטע בילדער און געשטאַלטען
פון דעם גרויסען פאָלק און אַלטען
שטעהען אויף פון לאַנג.

אָ, זיי שטעהען אויף פון העהלען
און זיי קרעכצען און דערצעהלען:
פון הישפּאַניען שטאַמט
יענער וואָס ער ציהט זיך
און די אַלטע וואונד צוגליהט זיך
און דער גלויבען פלאַמט!

ס'האָט פערפאַסט איהם דאָרט דער גלות
און דאָ קלינגט חרמות, קללות
פון א פאָלק, וואָס האָט
נישט געטאָרט זיין תורה היטען,
זיינע מצות זיינע זיטען
און געבעטען גאָט:

„זיי אונז מוחל, וואָס פון אויבען
האָבען מיר מיט פרעמדען גלויבען
אונזער גוף פערהילט!

אונזער הארץ דאך קען נישט שטילען:
הייסע אידישע געפיהלען
ברענען דארטען ווילד!"

3.

אין סכה

(אין פאָלקס־טאָן)

א סכה א קליינע
פון ברעטער געמיינע
האָב איך קוים מיט צרות געמאכט!

געדעקט דעם דאַך
מיט א ביסעלע סכך
און איך זיץ אין איהר סוכות ביי נאַכט.

פון ווינד דעם קאַלטען,
וואָס בלאָזט דורך די שפּאַלטען
מיין ליכטעלע לעשען זיך וויל;

דאָ מאַך איך מיר קידוש,
און זעהט נאָר א חודש:
דאָס ליכטעל ברענט רוהיג און שטיל!

4.

א האָר פון באָרד

כ׳האָב אין קלייזעל אין א ספר
פון א באָרד א האָר געפונען,
און: „ווער איז זי, ווער?" די שאלה
געהט מיר ניט ארויס פון זינען!

ווער פאָרט האָט זי אויסגעריסען,
און אוועקגעלעגט אהער?
צי אַ בטלן, ווען די סוגיאַ
איז איהם צוגעגאנגען שווער?

אפשר איז זי פון א פּרוש?...
לאַנג נישט אין דער היים געוועזן...
האָט געצופּט די באָרד פאַר וויטאָג,
וואָס ער קען זיין ווייב ניט זעהן?

אפשר א ישיבה־בחור?
האָט דעם טאָג נישט אָנגעביסען...
און אז ס׳האָט געצופּט דער הונגער,
האָט ער זי דאָן אויסגעריסען?...

5.

די פּעררעטערין

(פראגמענט)

עס האָט געצויגען איהר מיט ווילדען גלוט
צום פרעמדען, פרעמדען פאָלק, צום פרעמדען בלוט...
געקוקט האָט זי פעראכטליך אויף איהר שטאַם,
צום פרעמדען האָט געגליהט איהר ליעבעס־פלאַם.
און ניט דעם פרעמדען נאָר — דעם שונא אויך,
וואָס האָט אין חרבות און אין אַש און רויך
פערוואנדעלט אזוי בייז איהר פאָלקס פערמעג,
אין וויסטעניש געבראכט אויף לאַנגע טעג...

און ווען דער שונא האָט זיין גאנצען האַס בעצאָהלט,
האָט ער נאָך נוקם זיין זיך אַלץ געוואָלט,
ער האָט אין אינוועניג נאָך אַלץ געפלוכט
און האָט דעם פאָלקס נשמה בייז געזוכט...
און זי אַהן קאַמפף נאָר רוהיג, שטיל און שאַ
האָט איהם געשמייכעלט: ווילסט מיין זעעלע, נאַ!
ווען ס'פאָלק האָט שטיל געקרעכצט פאר וועה און שפּאָט,
האָט זי געקניהט זיך פאר'ן שונא'ס גאָט...

6.

חנוכה

„ברוך אתה!
זינגט דער טאטע
און ער צינדט די ליכט,
און די שטראַהלען,
מילדע, פאַלען
אויף זיין בלאַס געזיכט.

און א פייער —
הייליג, טייער —
אין די אויגען לייכט,
און דער מידער
מיט די גליעדער
האט זיך אויסגעגלייכט.

און עס דאכט זיך,
און עס טראַכט זיך:
ס'איז נאָך עפּעס דאָ;
ס'איז געבליעבען
וואָס צו ליעבען —
הייליג איז די שעה!

אַלטע קלאַנגען
לאַנג פערגאַנגען —
נײַן! עס קלינגט נאָך צינד

זינג מיר טאַטע
ברוך אתה
און איך בלייב דיין קינד!...

איך האָב ליעב...

איך האָב ליעב א שיף
נאָך פון קינדערווייז אויף:
איהרע קוימענס הויך
קוקען שטאָלץ ארויף.
הודזשען נאַכאַנאַנד,
שיעסען מיט א רויך.
געהט די שיף אליין
אזוי פריי און שעהן
איבער ימים טיעף — —
איך האָב ליעב א שיף!

* * *

איך האָב ליעב א ווינד.
שטורעם אויפ'ן ים:
כוואליעס יאָגען זיך.
בילדען אוים א צאַם.
כוואליעס הויבען זיך
און צושלאָגען זיך.
ווארפט די שיף זיך אום
אויף די זייטען קרום
הער און הין געשווינד — —
איך האָב ליעב א ווינד!

* * *

איך האָב נעבעל ליעב
אויפ'ן ים געדיכט;
ס'ווערט אין מיטען טאָג
אוים מיט שיין און ליכט.
פליהען זיי ארום
די מאַטראָסען שנעל,
זוכען זיי א ליכט,
ווערען זאָל עס העל.
איז אומזיסט די מיה,
ווייסען זיי ניט ווי —
פינסטער... קאַלט און טריב... — — —
איך האָב נעבעל ליעב!

* * *

איך האָב ליעב דעם ברעג
וואו די שיף קומט אָן:
אין דעם נייעם לאַנד
וועל איך וואונדער טהאָן.
איך בין דאָך נאָך פריי,
דאָ נאָך אומבעקאַנט.
וועל איך זיין אליין,
וועל איך לעבען שעהן
ביז די ווייטסטע טעג — — —
איך האָב ליעב דעם ברעג!...

* *
*

מיין קינד געוועזן איז קראנק און בלייך
נאָר זיס און ליעב און צאַרט און ווייך,
איך האָב מיט איהר קיינמאָל געהוליעט,
איך האָב זי נאָר צו זיך געטוליעט.

געטוליעט צאַרט ביי טאָג, ביי נאכט,
ביז וואן איך האָב זי געזונד געמאַכט,
און ווי זי איז געזונד געוואָרען,
זייט דאמאָלט האָב איך זי פערלאָרען.

אויף קאַראַאול

(אויף וואַך)

...און ווערט דער הימעל פינסטער, שוואַרץ
בעדעקט מיט וואָלקענס פול, —
אָ, דאַן בעדויער מיך, מיין פריינד:
איך שטעה אויף קאַראַאול!...

און גיט דער דונער הויך אַ קלאַפּ
עס ציטערט אַזש דיין הויז —
אָ, דאַן בעדויער מיך, מיין פריינד,
און לאַז אַ טרעהר אַרויס...

אָ, דאַן בעדויער מיך, מיין פריינד,
און זאָג מיט מיטלייד פול:
„ווי שרעקליך איז אין דונער, בליץ,
צו שטעהן אויף קאַראַאול!"...

און גיעסט דער רעגען האַסטיג, פּלייצט,
דו לויפסט אהיים זאַפּאַרט —
אָ, דאַן בעדויער ווידער מיך:
איך ריהר מיך ניט פון אָרט;

בעדויער מיך, מיין ליעבער פריינד:
דו זיצסט שוין אויף דיין שטול, —
דער רעגען נעצט און ווייקט מיך אויס:
איך שטעה אויף קאַראַאול!..

און יאָמערט דאָרט דער ווינד ביי אייך,
און רייסט מיט גוואַלד די טהיר,
און פייפט, און קנאַקט, און יאָמערט ווילד,—
אַ, דאַן בעדויער מיך:

דאַן פּלאַצען דעמבעמס אויף אין וואַלד
און חיות פּאַלען פול, —
איך איינער שטעה נאָר אונבעוועגט:
איך שטעה אויף קאַראַאול!...
קאָוונא, 1895

צו׳ם רייכען ברודער

דו האסט פערגעסען דעם ברודער׳ס נויט,
זיין עלענד און זיין פיין,
און ווען ער איז געזעסען אהן ברויט
האסטו געטרונקען וויין.

און ווען ס׳האט ביי איהם אין פאדוואל
ס׳לעמפעל געדויכערט די ווענד,
האט דעמאלט ביי דיר אין דיין זאל
צעהען בליטץ-לאמפען געברענט.

און ווען ס׳האט דער פראסט געקנאקט
און ער האט געציטערט פאר קעלט,
האסטו די קאמינען מיט האלץ געפאקט
און שעלמיש געלאכט אוים דער וועלט.

און ווי נאר ס׳איז געקומען דער מאי,
האסטו שוין אין וואלד זיך געקוויקט,
געלעגען אויפ׳ן גראז, געפיהלט זיך פריי,
און איהם האט די לופט דא געשטיקט...

צו...

ווי פריש דו ביזט און ווי געזונד!
עס וועהט פון דיר דער דופט פון לעבען,
און זיצסטו, מיידעל, מיר דערנעבען
פערהיילט זיך יענע אלטע וואונד!

א, יענע וואונד, וואס האט געמאכט
דאס קליינע מיידעל און די שוואכע,
וואס האט געפילט מיין הארץ מיט ראכע
און האט פערקעהרט מיין טאג אין נאכט.

איך לעהן מיך אהן אן דיר און וויים —
עס קעהרט זיך אום דער אלטער שאדען
און ס'האט די וועלט צוריק א באדען
און קענסט נאך ליעבען ווידער היים.

די ערשטע טעג

די ערשטע טעג האָב איך געמיינט
אַז דער הימעל פֿאַלט אַראָב,
און ער טרעפֿט מיר גלייך אין קאָפּ, —
אַ, ווי האָב איך דאַן געוויינט!

דו ביזט אַלץ ניטאָ... פֿערטראַכט
געה איך אום, פֿערקלעמט, פֿערבענגט,
דאָך דער הימעל רוהיג הענגט
און עס דאַכט מיר, אַז ער לאַכט...

איך זיץ...

(נאָך קנוט האַמסון)

1.

איך זיץ און איך גריבעל און קען ניט פערשטעהן:
דער קאָרען פערשניטען, די בלעטער צושאָטען,
און אלץ, וואָס אין זומער געבליהט, איז צוטראָטען.
דאָס גראָז האָט געגרינט נאָר כדי צו פערגעהן —
איך קען ניט פערשטעהן!

דאָס גראָז האָט געגרינט, כדי היי ווערען שפעטער,
דאָס קאָרען — צו שטילען דעם הונגער און נויט,
די בלעטער — צו קיהלען אין ברענענדען וועטער —
און מיר האָבען פריידען געבליהט אזוי רויט
און זיינען איצט טויט!

2.

גאָט שטראָף דיך, אַלווידע.
דו האָסט גערויבט מיין גליק
און האָסט געפיהרט מיך בלאָנזשענד,
און נעהמסט דיין וואָרט צוריק.
אַ ווייטער וועג ערווארט מיך ציגנד,
דאָרט שיינט קיין זון, דאָרט ווײנט דער ווינד —
גאָט שטראָף דיך, אַלווידע.

גאָט בענש דיך, אַלווידע,
פאַר יעדען אויגענבליק.
דו האָסט מיך פיעלע נעמען
גערופען, אויף דיין גליק.
דו לאָזסט מיר אין דיין הארץ אריין
און ביזט אַ ווייל געוועזען מיין.
גאָט בענש דיך, אַלווידע!

די עלטער

ווי עס טהוט דאָס הארץ מיר וועה,
ווען איך זעה דעם אַלטען אידען
און זיין טריעב־פערלאָשען בליק,
און זיין פּנים בלאס און מידען.

אבגעשטופּט דאָס וועלטעל שווער,
ווי א פּול־געפּאַקטען וואָגען;
נאָכגעגאנגען און געשטופּט,
ווי די כּוחות פלעגען טראָגען.

איצטער איז ער אַלט און שוואַך,
אוים אמונה, אוים בטחון,
און דער וואָגען סקריפּעט שווער,
און די רעדער באלד צובראָכען...

צום איינזאַמען

וואו דו קומסט — ביזטו קיין היגער,
וואו דו קומסט — ביזטו א גר;
ביזט פאר אַלע בעסער, קליגער
און דאָס וועט דיר אויסגעהן שווער.

דען די וועלט האָט פיעל מדינות
און פיעל מענשען און פיעל שפּראַך,
דאָך דיין זעעל האָט איהרע מינעס
און דאָס איז די שעהנסטע זאַך.

זאָל מען לאַכען, זאָל מען שפּעטען,
זיי ניט בייז, צוריק ניט שעלט!
לאָז דיין שפּאָר נאָר ניט פערטרעטען,
געה און בלייב אליין א וועלט...

* *
*

קוק דעם אומגליק אין די אויגען
מיט אַ שמייכעל אויף די ליפּען,
זאָל ער זעהן דיין מוט און כח,
זאָל ער זעהן דיין שטאָלץ.

זאָל איהם טרעפען דיינע בליקען,
ווי די פיילען פון דעם בויגען
אויפ'ן ברייטען, ווייטען שלאכט־פעלד
אין דעם שונא'ס ברוסט!

און ענטלויפען זאָל דאָס אונגליק
צו דער נארישער השגחה,
און זיך קלאָגען אַ פערשעמטער:
אָ, דער מענש איז שטארק!

דאָם בוימעלע

אַט שטעהט דאָרט א בוימעל
גאָר עלענד אליין;
דעם ווינטער דעם גאַנצען
אזוי וועט עס שטעהן.

עס וועט איהם פערשיטען
אַהן מיטלייד דער שניי —
איך קוק אויף דעם בוימעל,
און ס'טהוט אזוי וועה.

און ציהען זיך, ציהען
דער ווינטער וועט לאַנג,
אַהן ווארימע שטראהלען,
אַהן פייגעל־געזאַנג.

ארום ווי א חורבן
אַלץ נאַקעט און בלויז,
דער ווינד נאָר וועט רוישע
און ליאַרמען בייז...

איך וואַרף צו דיר בוימעל,
מיין פייכטליכען בליק:
צי וועל איך דיך טרעפען
אין זומער צוריק?..

דער צופריעדענער

איך האָב ניט, ווי שלמה, געהאַט טויזענד פרויען,
(דאָס וועט איהר, איך גלויב, אָהן א שבועה מיר טרויען).
און מעג ווי פערדריסען און מעג זיין ווי שאדע —
קיין גערטנער, פּאַלאַצען פערמעגט ניט אוודאי.
איך האָב ניט קיין קנעכט און קיין שאָף און קיין רינדער,
איך האָב ניט געהאַט עס און האָב ס׳ניט אצינדער.
און טאָמער איז אייך אָט דאָס אַלעס נאָך װעניג —
נו, ווייסט נאָך: כ׳בין קיינמאָל געוועזען קיין קעניג.

נאָר וואָס־זשע? וואָס שמידט מיך, וואָס האַלט מיך ביי׳ן לעבען?
איך האָב א שולמית איין קוש נאָר געגעבען —
און פרעמד קלינגט מיר איצט שוין דער הבל הבלים.
און ס׳ווילט זיך מיר לעבען מיט אַלעם בשלום...

זון און פעלד און וואלד

זון און פעלד און וואלד,
און אַ פויגעלס ליעד —
אַ, דו טרויריג הארץ,
מיאש זיי זיך ניט!

שטראהל מיט זון צוגלייך,
שטיל ווי בוימער זיי,
און צוזינג זיך גלייך
מיט דעם פויגעל פריי!

זעה אַרום, ווי מילד,
זיי אויך דו ניט שלעכט —
שווייג אביסעל שטיל:
ס'וועט שוין ווערען רעכט...

ווען דאָס לעבען...

ווען דאָס לעבען איז פערביטערט
און דאָס הארץ הויבט אָן צו קלעמען,
און א טרער אין ד'אויגען ציטערט,
און דערצעהלען — האָסט ניט וועמען.

ס'וועהט א קעלט אויף דעם ירידל,
אייז — צו וואָס דו שטעקסט זיך צו;
אַ, מיין אָרים־אידיש ליעדעל —
בלייבט מיר דו האָטש, ווארעם דו!

גרינע

1.

מיר זיינען מיט א פרעמדער שיף
געקומען דאָ אהער;
א פרעמדער קאפּיטאַן געפיהרט
האָט אונז אויף ברייטען מעער.
די שיף האָט זיך געוויעגט אהין
און זיך געוויעגט אהער;
און האָט זי וועמען איינגעוויעגט —
האָט ער גע'חלומ'ט שווער.

2.

א נייע לאַנד, א פרעמדע לאַנד —
ווער זיינען דאָרטען זיי? — —
ווער ס'האָט א ווייב געלאָזט אליין
מיט קליינע קינדער צוויי.
א גערטענדעל, א שטיבעלע,
א טאַטען, וויים ווי שניי...
און ס'האָט דאָס האַרץ ביי איטליכען
געדריקט אַן אַנדער ווייה...

3.

ווי לאַנג וועט גערן די שיף, ווי לאַנג?
האָט יעדער שטיל געטראַכט.
געפרעגט ביי איין מאַטראָז, האָט ער,
א פרעמדער, זיך צולאַכט.
געביטען האָט א נאַכט דעם טאָג,
דעם טאָג — א שווארצע נאַכט,
ביז וואן דער פרעמדער קאַפּיטאַן
האָט אונז צום ברעג געבראַכט...

4.

בעגעגענט האָט א פּרעמדער אונז
און שטרענג געפרעגט: געזונד?
און האָט בעטראַכט אונז יעדערן,
ווי מען בעטראַכט אַ הונד.
געקוקט אין ד׳ אויגען, און אין מויל,
בעטראַכט אונז מיט א גרונד — —
וואָלט ער געקוקט אין הארצען נאָך, —
וואָלט ער דערזעהן —א וואונד...

5.

מיר האבען זיך די הענד דערלאנגט
און זיך צוזעגענט שטום...
ווען מען זיך ווען בעגעגענען
אין יאהרען לאנג ארום?...
פון ווייטען האט די שטאדט געדראהט,
געשראקען מיט איהר ברום...
און צווישען צעהנדליג שפראכינגע
געגאנגען זיינען מיר שטום...

בונטע ליעדער.

אַ תפלה

גאָט העלף זיי, די מענשען, מיט פליגעל,
וואָס שטאַמען פון העכערער פרייד;
אַ, שענק זיי די פרייהייט אָהן ריגעל,
בעהיט זיי פון נעצען פון נייד.

זיי זיינען פון פרייהייט די טרעגער,
די טרעגער פון אייביגען ציעל;
בעשיץ זיי פון נעצען און יעגער,
וואָס לויער'ן אויף זיי אַזוי פיעל!

און קענסטו פון שלעכטס זיי ניט שיצען —
די רשעות איז שטאַרק אַזוי, פרעך! —
דאַן שיק אויף זיי דונערן, בליצען
און זייערע פליגעל צוברעך!

און זאָלסט זיי אין אבגרונד וואַרפען,
וואו טויט איז און חושך און קעלט,
זיי זאָלען אַרומגעהן ניט דאַרפען
פערבענקטע נאָך דיר, אויף דער וועלט!...

מאָדערנער ראָמאַנס

אין קאַפע־הויז ביי אַ טישעל
האָבען זיך צוויי שיך צורעדט!
איינער מיט אַ שפּיץ אַ ברייטען
און דער צווייטער שמאָל און נעט.

זאָגט דער ברייטער שפּיץ: הערי, קלאַרע,
ווען־זשע וועסטו קומען פאַרט?
איך האָב שוין בעשטעלט אַ צימער
אין אַ שעהנעם שטילען אָרט".

טרעט צוריק דאָס קליינע שיכעל
אויפ'ן ברייטען שפּיץ גאַנץ מילד:
„פאַרזיכטיג — ער קען נאָך מערקען
און קען ווערען בייז און ווילד".

ענטפערט אָב דער שוך דער ברייטער,
טרעט דעם קליינעם שוך ביז וועה:
„האָב נישט מורא פאַר דיין שוטה —
זעהסט ניט ווי ער טרינקט דעם טעע".

ווייגט דאָס שמאָלע נעטע שיכעל,
ריהרט דעם ברייטען שפּיץ קוים אָן:
„איך בין כלומר'שט, דאָך פערהייראַט,
וואָס־זשע, ליעבער, קען איך טאָן?"

און דער ברייטער שוך ער שמייכעלט
און ער דריקט דאָס שיכעל שטארק:
„ווערסט דעם אלטען נארען זאָגען,
דארפסט גערן איינקויפען אין מארק".

וויינט איין דאָס קליינע שיכעל:
אלעס איז שוין אָבגעמאכט,
און פון שעהנע ליעבעס־גליקען
ליעגט עס אונטער'ן טיש און טראכט...

און פערזינקענדיג אין טרוימען
האָט דאָס שיכעל זיך פעראירט
און דעם שוך פון אייג'נעם מאן נאַר
האָט עס ליעבליך אָנגעריהרט.

און זי האָט זיך שטארק ענטשולדיגט
מיט א העפליך־זיסען נויג:
„אך, פערצייה מיר, כ'האָב אודאי,
אָנגעריהרט דיין חיהנער־אויג!..."

איך פיהל

איך פיהל, ווי אן אדלער אין שטייג —
איך וויים, אז דער אייזען איז דיק,
און זוך שוין קיין וועג ניט צוריק!
קיין גס וועט זיך ווייזען
דורך גראטעם און אייזען — —
איך פיהל עס און זעה עס און שווייג!

שטערען

עס זיצען אלע שטערען פעסט אין הימעל
און זיינען מיט דעם פּלאַץ אזוי צופריעדען,
און לויכטען אזוי רוהיג און בעזעסען
און פלוידערן געמיטליך איינער מיט'ן צווייטען.

זיי פלוידערן פון גאָט דאָרט אינוועניג אין הימעל
פון זייער האַרר, דער אלמעכטיגער, גרויסער,
וואָס איז דאָך אזוי לייטזעליג און גיטיג
און האָט אויף אייביג זיי געשענקט דעם הימעל.

געשענקט! זיי דאַרפען בלויז איהם שירה זינגען:
דאָס איז דאָך אזוי גרינג: בלויז דריי מאָל קדוש זאָגען,
דערביי זיך עטוואָס דרעהען, בוקען מיט הכנעה
און נאָכדעם ווידער רוהען שטיל אין לעערען הימעל.

וואָס האָט עס פאַר א ווערט פאַר גוטע, שטילע שטערען!
דאָס דרעהען זיך — דאָס איז דאָך זייער גורל
און וויל זיך איינער ניט מיט אלע גלייך זיך דרעהען
דאַן פאַלט ער טיעף אין תהום!

אך, פון'ם פאַלענדען שטערען
לאַכען אין הימעל די שטערען,
זיי לאַכען קוים — קוים און ניט פיעל
און ווערען גלייך שטיל.

זיי זיינען ניט ווייט דאָך פון בורא,
זיי לעבען דאָרט אַלע אין מורא...
נאָר פאַלט ווען אַ שטערען אַראָב
זיי שאָקלען דאַן צו מיט'ן קאָפּ.

און הויבען זיך באַלד אָן בעוועגען
און פאַרשען פון בורא די וועגען,
און ברומען דאַן קדוש נאָך מעהר
פאַר גאָט, זייער אייביגען הערר!

שבת אבענד

(אַ היימיש בילד).

שבת אבענד, חצי חודש —
די לבנה אַ פערציערטע
בלאַנדזשעט אום אין מיטען הימעל,
ווי אַ מיידעל אַ פערפיהרטע.

שפעט... דאָךביילקע קען ניט שלאָפען,
ווי אַ טורמע איז דאָס בעטעל,
און דערצו נאָך הערט זי שפיעלען —
ס'איז אַ חתונה אין שטעדטעל.

ווי די פיעדעלע צוגיעסט זיך,
דרינגט אין שטוב דורך לאָדען־שפּאַלטען:
ווי די טענער רופען, ציהען
און זי קען עס ניט אויסהאַלטען..

ס'איז דאָס לעבען גראָה — אַן אומעט!
און אַ שמחה אַזוי זעלטען;
און די פיעדעלע דערצעהלט איהר
פון גאָר אנדרע ווייטע וועלטען.

שטיל אין שטיבעל, אַלע שלאָפען;
קיינעם קען די פיעדעל שטערען,
אויסער ביילקען ווייכט דער חלום —
און דאָס פיעדעל וועקט בעגעהרען...

וואַרפט פון זיך אראָפּ די קאָלדרע
און צושפּרייט די הענד, ווי פליעגלען:
זי וואָלט ערגעץ איצט געפלויגען;
נאָר די טיהר איז פעסט אויף ריגלען...

אַ דיכטערים חלום

ר'טרוימט בײנאַכט אין שלאָף אין זיסען,
אַז ער האַלט אין האַנד אַ פּיערעל
און ער שפּיעלט אויף איהר אַ ליעדעל;
און די טענער גיסען, פליסען.

און דער דיכטער ווערט בעגײסטערט
פון זײן אײגנעם זיסען שפּיעלען,
פון ערהאַבענע געפיהלען —
און אַ סטרונע ווערט צוריסען!

ס'פּלאַצט אַ סטרונע פאַר התלהבות!
דאָך דער דיכטער שפּיעלט נאָך מעכטיג:
טענער פליסען רײן און פּרעכטיג —
נאָך אַ סטרונע איז צוריסען.

בלויז צװײ סטרונעס איהם געבליעבען,
וועט ער שפּיעלען אויף די צװײ נאָר:
אײנע ליעבע, אײנע וועה נאָר,
ביז — אײן סטרונע איז געבליעבען!

בלויז אײן סטרונע. דאָך עס שפּיעלט נאָך
און דער ניגון קלינגט און גילט נאָך;
ביז די לעצטע הויבט אָן פּלאַצען
און עס הילכט בלויז פּויק און טאַצען...

אויף יענער זייט ים

(מלחמה־ליעד)

אויף יענער זייט ים —
ווי שרעקט עס און שרעקט:
דאָרט שטעהען די טישען
פון לאַנג נישט געדעקט.

דאָרט סקריפּען די וויעגען
און וואַרפען זיך אום —
דער מאַמעס אַ ניגון
איז לאַנג שוין דאָרט שטום.

אויף יענער זייט ים —
דער פּחד ער שאַלט!
אין הייזער די אויוועגס
זיי זיינען לאַנג קאַלט.

און הייבט דאָרט אַ העלצעל
ווער אויף ווען אין גאַס,
עס ברענגט ניט, עס ברענגט ניט —
פון בלוט איז עס נאַס!

אויף יענער זייט ים
לויכט לאָמפּ נישט און ליכט,
עס פינקלען בלויז אויגען
פון הונגערס געזיכט...

קיין ליכט און קיין פייער
אין קיינעמס געצעלט;
אויף יענער זייט ים
פערלעשט זיך די וועלט...

אייביגע זוכער

„איז ער געגאנגען און געגאנגען, און געגאנגען"
דערצעהלט די באָבעס האָבען אונז גאָר לאנג —
די מעשה'לעך זיי זיינען לאנג, שוין לאנג פערגעסען.
דאָך זעהען מיר נאָך יענעם אלץ אין גאנג...

„איז ער געגאנגען און געגאנגען, און געגאנגען" —
(בעהאלטען ליעגט דעריין א טיעפער זינן!)
ער האָט געזוכט. געזוכט דעם וועג און ניט געפונען
און איז געגאנגען ווייטער, ווייטער, אלץ אהין!

און יעדער העלד פון יענע מעשה'לעך די אלטע
— געוועזן איז ער א בעטלער, צי א האר —
איז ער געגאנגען און געגאנגען, און געגאנגען —
(ווי קלינגט דאָ טיעף און שעהן דעם זוכער'ס צער!)

„איז ער געגאנגען און געגאנגען און געגאנגען!" —
מיר געהען אלע מיט מיט יענעם אלטען העלד!
ווער ס'זוכט און זוכט א פּאלאַץ ערגעץ אונטער העהלען
און ווער א קליינע שטיבעלע אין פעלד...

די ביבעל

(אין קריגס־צייט)

ס'ליעגט טרויריג די ביבעל ביי מיר אויף מיין טיש,
איך שעם מיך צו געבען עס צערטליך אַ מיש,
אַזוי ווי מיין שטייגער אין פֿאַריגע טעג,
ווען מענש איז געוועזען נאָך מענש אין זיין וועג!

ס'ליעגט טרויריג די ביבעל, געבונדען אין שוואַרץ
און שענע געפיהלען — געבונדען אין האַרץ...
אַך, אַלץ, וואָס געווען אַזוי טייער און גרויס,
ווי שפּל און קליין קוקט עס איצטער מיר אויס!

איך עפען די ביבעל, זאָל זיין וואָס ס'וועט זיין!
אַך, אפשר געפין איך אַ טרייסט צו מיין פּיין!
דאָ האָבען נביאים בעגייסטערט גערעדט,
מיט ליעבע און האָפנונג די הערצער געגלעט!

איך עפען עס אויף און זאָל נעהמען אַן ענד!
(ניט ציטערט דערביי מיינע אַרימע הענד!)
„והיה באחרית" — אַ „קינד מיט אַ שלאַנג" —
אַ, הייליגע ווערטער, ווי לעער אייער קלאַנג!

„און שווערדען פאַר אַקערס" — אַ, הער אויף, אַ האַלט,
פערררוק אין אַ ווינקעל די ביבעל, בעהאַלט.
דו הערסט ווי פון אַבגרונד דער טייוועל ער לאַכט:
מען האָט אַלע אַקערס פאַר שווערדען געמאַכט!...

די צווייטע געליעבטע

די צווייטע געליעבטע איז פונקט ווי דאָס ליכט
פון דער זון אין א לאַנד אין א נייעם; די שטראַהלען
האָליובען און צערטלען און ציהען זיך, פאַלען
און קושען דיין בלאַסען און דורשטיג געזיכט.

דאָך געהסטו דערצאַרענט ארום אין געהיים...
די היימישע זון דאָרט איז ווארימער, פרישער,
דער שטראַל איז דאָרט פריינדליכער, האַרציגער, זיסער,
און בענקסט אלץ צו יענער, דער ערשטער — א היים!

קרעלען

כ'זעה א מיידעל — טראָגט זי קרעלען,
הויבט זי אָן מיר שטארק געפעלען...
קרעלען האָט אויך ז י געטראָגען
און עס הויבט דאָס הארץ אָן נאָגען.

ליעבסטע! אך ווי וואָלט איך וועלען,
זעהן דיך איצט אין יענע קרעלען.
און עס רינען טרערען מיינע
גרויסע, ווי די קרעלען דיינע!...

חרטה

און ווען סטו חרטה נאָך האָבען
און קומען צוריק,
דאן וועל איך מיין צאָרען בעגראָבען
און נעהם אויף דאָס גליק!

איך וועל דיך ניט פאָרשען, ניט פרעגען —
ס'איז אלץ, ווי א ווינד;
נאָר דו זאָלסט זיך אויך ניט דערוועגען,
מיך פאָרשען, מיין קינד.

מיר וועלען בעל־תשבות גלייך ווערען
און וויינען זיך אויס,
און גאָט וועט אונז ביידען דערהערען —
זיין רחמים איז גרויס...

די ערשטע גראָהע האָר...

די ערשטע גראָהע האָר האָט מיך דערשראָקען:
אָ, מיינע האָר!
ווען היינט איז איינע נאָר,
ועט מאָרגען, — ווינד און וועה, —
שוין גראָהע ווערען צוויי,
און איבערמאָרגען — דריי,
און נאָכדעם איז פערביי,
מיט מיינע שווארצע לאָקען!...

קום!

קום מיר וועלען געהן צו די ליידענדרע,
האב ניט קיין מורא פאר זיי;
מענשען דארט זיינען די בעסערע,
שעהן גלאנצט אין ד'אויגען דער וועה.

ס'גלאנצען דארט אויגען ווי שפיגלען,
שפיעגעלט זיך אב יעדער לייד...
וועסט דארט צום לעבענס פערפלאנטערניש
גיכער געפינען בעשייד.

קום, מיר וועלען געהען צו די ליידענדרע,
אומעטיג איז סיי ווי סיי;
זוכסט דאך דיר וועגען אלץ נייערע —
ליידען — נאר זיי זיינען ניי!

דאָס לעבען רופט

דאָס לעבען ציהט, דאָס לעבען רופט
מיט שטימען אלערליי.
אין יעדען רוף, אין יעדער שטים
קלינגט אָפּ א פרעמדענס וועה...

דער וועג צו גליק, דער וועג צו פרייד
איז ערגעץ דאָ, געוויס;
דאָך מוזסטו פרעמדענס גליק אין גאנג
צוטרעטען מיט די פיס.

עס איז א שאָד דעם צווייטען׳ס גליק,
דאָס גליק פון אר׳מע לייט,
וועל איך מיר אויסקלייבען א וועג
פערוואָרפען, אָן א זייט...

איך וועל מיר געהן אליין, אליין,
פון ווייטען — נאָהענט זיין;
וועל איך דערזעהן א גערטענדעל
וועל איך אין איהם אריין..

אָה, שטאָלצעס הארץ מיינס...

(ציוט־מאָטיוו).

אַ שטאָלצעס הארץ מיינס, גענוג זיך צו שעמען!
א סוף און אן ענדע!
און דאָס, וואָס דו האָסט פאר אן אמת געהאלטען
איז איצט א לעגענדע!

אזוי פיעל בעגעהרען, אזוי פיעל פערלאנגען
און גאָר נישט געקריגען,
און פון דיינע ווארהייטען אלע איז איצטער
געבליעבען איין ליעגען...

און אלע די זונען, וואָס האָבען געלויכטען,
זיי זיינען פערגאנגען;
און אלע די שטערען, וואָס האָבען געוואונקען —
מיט וואָלקענס פערהאנגען!

און וואָס וועט דיר העלפען פערמאכען די אויגען
און ווידער זיך קליגלען? —
דו זעהסט דאָך, דער אדלער אליין איז פערבלוטיגט—
צובראָכען די פליעגלען!...

ביכער

די ביכער זיי בלייבען אונז איינציג,
ווען פריינד און געליעבטע פערלאָזען,
ווען ווינדען פון איינזאַמע וועלטען
אין צימער מיט קעלט צו אונז בלאָזען.

די ביכער געשריעבען אין פּראָזע
זיי ווערען גלייך אונזערע ברידער,
אויך שוועסטער בעקומען מיר דעמאָלט,
דאָס זיינען די ביכער מיט ליעדער.

ס'איז דאָ צווישען זיי גאַר פערשיעדען,
די ברידער און שוועסטער — א מענגע!
אַ טייל זיינען הארציג און טרייסטענד,
אַ טייל מאַכען פאַרוואָרפען שטרענגע...

אַ טייל זיינען יונגע, נאָך קינדער,
און פילען דאָס הארץ אָן מיט גלויבען,
אַ טייל זיינען רייך און זיי שרייבען
אונז אָב א ירושה דאָרט אויבען...

בירגער

מיר לאַכען פון בירגער, געוועהנליך,
און קוקען אויף זיי מיט פעראַכטען,
ווי גראָה און געמיין און ווי קליינליך
דאָס לעבען ביי זיי מיר בעטראַכטען.

דאָך בלאַנדזשענד ביי נאַכט ווי געשפּענסטער,
אין דונקעלע איינזאַמע גאַסען,
מיר קוקען אַרייַן אין די פענסטער
צו יענע פון וועמען מיר שפּאַסען.

אין צימער לויכט פרעהליך דאָס פייער,
אַ טאָכטער זיצט יונג ביי דער פּיאַנע...
און דו, אַ, דו קלוגער, דו פרייער,
ביזט דעמאָלט די בירגער מקנא.

צום אלטען יאהר.

1.

פערגאנגענער יאהר, נעהם דאם פעקעל,
די בלוטיגע קליידער נעהם צו;
שוין גרייט איז די פוהר מיט'ן גלעקעל
און פאהר שוין, און לאז אונז צו רוה.

ווילסט זאגען וואס, ווילסט זיך געזעגענען,
מען דארף ניט... מיר קענען דיך גוט...
און ווערסטו דאס נייע יאהר בעגעגענען —
נעהם ליגקס! ניט פערשפריץ איהם מיט בלוט!...

2.

דאָס „שטוב מיידעל"

(פראגמענט פון אַ פּאָעמע)

פון פינף געריכטען איז דער מיטאָג,
ניט רעכנענדיג קאָמפּאָט צו לעצט —
און עסט איהר אָפּ, דאן בלייבט איהר זיצען
און גענעצט אוים: וואָס טהוט מען יעצט?

דאָס מיידעל נעהמט פון טיש ארונטער,
זי איז דאָס שעהנסטע אין אייער הויז:
צוויי אויגען שווארצע, האָר ווי סאמעט
און בענקשאפט קוקט פון איהר אַרוים...

זי בענקט אהיים צו טאטען, מאמען,
די בענקשאפט פיהלט זי שטארק און טיעף,
און ווען איהר חראָפּעט נאָכ'ן מיטאָג
דאן זיצט זי שטיל און שרייבט אַ בריעף.

איך קום אמאָל צו אייך, בעזוכען,
איך שמייכעל צו; וואָס קען מען טהאָן?...
איך פרעג מיך נאָך אויף אייערע קינדער,
וואָס געהען מיר די קינדער אָן?

איהר נעהמט מיך צו גאר גוט און פריינדליך,
און פרעגט מיך אלץ: וואס וויל איך נאך?
איך וויל דאס זיסע ליעבע מיידעל —
בעפרייען זי פון שווערען יאך.

אין דער רווישענדער גאס

1.

א מענש איז געגאנגען אין רווישענדער גאס
און טרערען זיי זיינען גערונען
און טרערען זיי זיינען געפלאסען:
פאר וואס? אך, צי האט ער די פרייד נישט פערגונען,
צי האט איהם פערדראסען
די פרייד פון די מענשען? צי טראגט ער דען האס?..
אך, וואס איז דער מעהר
מיט דעם ארימען'ס טרער?...

אך ניין, ניט דערפאר זיינע טרערען—פערקעהרט!
עס איז עפּיס אנדערש די סיבה!
אך זאלען די מענשען דא פרעהלאך זיך הוליען—
ער טראגט צו זיי אלעמען ליעבע
און האט נישט צו וועמען זיך טוליען!
ער בלאנדזשעט ארום שטילערהייט,
זיין טרער איהם בעגלייט!

דאָס הייזעלע

ס'איז געווען א הייזעלע
נידעריג און קליין;
דאָך פֿערמאָגט דאָס הייזעלע
האָט אזוי פֿיעל חן.

ס'האָט געדאַכט זיך, אז עס לעבט,
רעדען אויך געקאָנט...
נאָר געשוויגען אלע מאָל,
קיין זאַך ניט געמאָהנט!

ס'דאַרף א הוט דאָס הייזעלע:
ס'דאַרף א נייעם דאַך,
ווייסט עס אָבער, ס'איז ניטאָ
שווייגט עס, ווי קיין זאַך!

גיעסט דער רעגען, ליידט עס שטיל,
ס'הייזעלע איז קלוג...
שטעלט מען אויפֿ'ן בוידעם אַן
עמערס, טעפּ גענוג...

אויף די פֿענסטערלעך צום גאַס,
פּונקט ווי אויגען צוויי,
קוקען אלט און מאַנכע שויב
פֿעהלט שוין לאַנג אין זיי;

שויבען פעהלען און עס דאכט,
ס'הייזעלע איז בלינד,
קלעפּט מען מיט פּאַפּיער זיי אוים,
שפּיעלט מיט זיי דער ווינד.

שוואך איז אויך א מאנכע וואנד,
שוואך איז אויך דער גרונד,
שיט מען זיי מיט פריזבעס אָן,
ווערט'ס צוריק געזונד.

און עס לאכט דאָס שטיבעלע,
וויים פון עלטער ניט,
און פון שטארבען טראכט עס ניט —
שטארבען — גאָט בעהיט!

פריהלינג קומט — דאָס הייזעלע
ווערט ווי יונג צוריק;
ס'קומט א פויגעל פון דער וויים,
פייפט: טשיריק, טשיריק!

און דאָס הייזעלע עס קוועלט,
נעהמט איהם פריינדליך אויף —
אויפ'ן דעכעל אויפ'ן שפּיץ
זעצט ער זיך ארויף...

און ער זינגט איהר ליעדעלעך
פון דער ווייטער וועלט
און דאָס הייזעלע הערט אוים
און דאס הייזעל קוועלט...

אין די קינדער־יאָהרען...

אין די קינדער־יאָהרען מיינע
האָב איך קשיות פיעל געהאַט,
פיעל געוועזען איז פערבאָרגען,
פיעל פערהוילען און ניט גלאַט.

נאָר נישט לאַנג זיך אָבגעגעבען,
נישט געניִשטערט זיך צופיעל;
שווערסטע קשיות האָט פערענטפערט
מיר דער לייכטער קינדער־שפּיעל.

אויפ'ן הימעל יאָגען וואָלקען,
קליינע וואָלקענדלעך, ווי שניי,
אַך, ווער זיינען זיי, פון וואַנען —
און וואוהין פאָרט געהען זיי?

2.

און עס הויבט מיך און עס טראָגט מיך
און איך בין שוין ווייט פון דר׳ערד.
נאָר אַט פּאַקט מיך א חבר יאשקע
און איך בין שוין גלייך זיין פערד;

און מיר יאָגען זיך און ציהען
ביז אין געסיל ווייט אראָב,
ביז׳ן אַלטען, ביז בית־עולם —
און מיט קשיות — פול מיין קאָפּ:

אך, די אַלע, אַלע קברים
אזוי אַנגעזעעט און פיעל!...
און מיר בלייבען ווי דערשראָקען,
און די הערצער שטעהען שטיל...

אך, ווער זיינען אַלע טויטע? —
ס׳כאַפּט מיך אָן א שרעק און וועה:
וועלען טאַקע פון די קברים
תחית המתים אויפשטעהן זיי?

חבר יאשקע! נעהם די לייצעם,
נאָמיר לויפען ביז'ן וואלד;
און איך בין צוריק א פערדעל
און פערענטפערט ווערט אלץ באלד.

פריהלינג אין קריעג.

שוין געלאָזען אלע טייכען
האָבען דאָרט אין לאַנד פון וועה.
וואָס זשע טראָגען דאָרט די טייכען
מיט א האסטיגען געשרעה.

שוין געעפענט אלע טייכען,
פריהלינג איז שוין דאָרט געוויס,
וואָס זשע ברענגען זיי די מענשען
פון די נאָהנטסטע א געריס?

העי, געלאָזען אלע טייכען
האָבען דאָרט אין בלוטיג לאַנד;
פון דעם שטורעמדיגען וואסער
שטאַרט ארויס א פוס, א האנד.

אלטע טאַטעס, אלטע מאַמעס
געהט ארויס און ווארפט א בליק:
ס'האָבען אייך די פריהלינגס-טייכען
אבגעבראכט די זיהן צוריק...

*
*　　　*

אין מיין הארצען זינגט א ליעד
גאר פון צייטען לאנגע:
טענער שווערע, טענער באנגע —
הערען קען זיי קיינער ניט!

ווען איך וואלט עס אויסגעזונגען, —
אלע, אלע זאלען הערען,
וואלט די וועלט מיט וועה דורכגעדרונגען
און איך וואלט — געגעזען ווערען...

טרוימערײַ

איך בענק נאָך אביסעלע שעהנהייט
איך וואנדער און זוך זי ארום;
נעשטאָרבען, פערדאָרבען די שעהנהייט —
אך מיאוס און טריעב אומעטום!

נון, וועל איך א בורא זעלבסט ווערען,
און שאַף מיר די שעהנהייט אליין.
פון ווערטער בעשאַף איך בת־מלכות,
מיט פנימער — צארט, מלא־חן.

בת־מלכות, גאָר פיעלע בת־מלכות,
און אויגען זיי זאָלען זיין בלוי,
און ליפען זיי זאָלען זיין ראָזע,
און פרישע, ווי בלומען נאָך טוי...

איך לאָז זיי ניט שטעהן אין מיין צימער,
מיין צימער איז אָרים און קליין!
איך בוי פאר זיי אויס גלייך א פּאלאַץ,
די וואנד פון געשליפענעם שטיין.

און שפיגלען, געשליפענע שפיגלען,
בעהענג איך די וואנד אלע פיער,
און וואו איך וועל ווענדען די בליקען —
א בת־מלכה שמייכעלט צו מיר.

און אויסבעטען וועל איך די דילען
מיט טעפּיכען, אַזש פון אָריענט,
און בעט די בת־מלכּות זיך זעצען
און איך — אין דער מיט, אָנגעלעהנט.

און היים זיי די האָר גלייך צענעהמען,
די האָר אַזוי גאָלדיג, געדיכט,
און וועל מיך אין לאָקענס פערוויקלען,
פערבאָרגען פון וועלט מיין געזיכט...

*
* *

אין בין ניט קיין אלטינקער מלך,
דאך וואלט איך, ווי דוד המלך,
געוואלט אויך א תהילים׳ל שרייבען,
פאר שפעטערע דורות זאל בלייבען...

און פיעלע בעטריעבטע געמיטער
מיט הייליגע אנגסטען און ציטער —
זיי זאלען עם זינגען, די הארציגע טענער,
און ווערען געלייטערט און שענער...

*
* *

דו פרעגסט, וואָס איך מאַך?
ביטער און שלעכט!
טריב, איינזאַם די נעכט,
און טריבע די טעג, ווען איך וואַך..

ס'איז לויטער פערדראָסיג און לייד,
און בענקשאַפט און צער — —
און בין נאָך אַלץ נאַר
און גלויב נאָך און זוך נאָך די פרייד!

* * *

זיי זיינען ניט ווערט, וואס איך האב זיי געליעבט —
איך האב זיי געליעבט אזוי שען;
זיי האבען גענארט מיך און האבען בעטריעבט
און נאכדעם געלאזט מיך אליין.

נו, בין איך איצט קליגער — איך יאג ניט נאך זיי,
איך קען, ווען איך וויל נאר, זיין הארט;
וואס שרייסטו, מיין הארץ, וואס טוט ווידער דיר וועה?
דו ווילסט דען צוריק זיין גענארט?...

*
*　　*

שוין ווידער א פריהלינג מיט בלומען,
און שלייכט אזוי ווייך, אזוי צאַרט,
פונקט וואָלט ער דאָס ערשטע מאָל קומען,
פונקט האָט ער נאָך קיינמאָל גענאַרט...

נו, שלום־עליכם, דו שליח
פון זון און פון שטראַלען און ליכט!
אַ, זיי זיך, מיין ליעבער, מטריח,
ענטפלעק מיר דיין וואָהרען געזיכט...

*
* *

איך האָב דיך געגומען צו ליעבען
אין ווינטער אין קאַלטען אין טריעבען;
געדענקסטו די ערשטע טעג, זיי?
געבליהט האָט די ליעבע אין שנעע!

געהאָפט, אַז דער ווינטער וועט ציהען
און בוימער און גראָז וועלען בליהען...
און ווי איך האָב פריהלינג דערוואַרט
אַזוי האָט די ליעבע פערדאַרט..

ס׳דאכט מיר...

ס׳דאכט מיר ס׳עפענט זיך די טהיר
און מיין ליעבסטע געהט אריין,
און איך ווארף מיר גלייך צו איהר:
ביזט געקומען, קינד דו מיין!

און די קליינע שטעהט פערשעמט
ווי א גרויסער, שווערער חטא
און זי מורמעלט שטיל, געקלעמט:
זאג מיר, אפשר איז שוין שפעט...

ניין, מיין גוטע, שפעט איז ניט
כ׳האב ווי פריהער דיר נאך האלד,
דען די ליעבע אייביג בליהט
און איז אייביג ריין, ווי גאלד...

דאָס צווייגעלע

(פֿון רוסיש)

אַך, דו, ליעבע צווייגעלע,
וואו דען ווילסטו שווימען?
היט זיך פֿאַר'ן בייזען ים —
ווערסט אויף איהם אומקומען.

ס'וועלען דיך די פּאַליעס ווייט
וואַרפֿען אָהן ערבאַרמען,
ווי מען וואַרפֿט דאָ אויף דער ערד
דעם עלענדען און אָרעמען.

ס'וועט קיין ראַנגלען העלפֿען דאָ,
ביזט אַלץ אין סכּנות,
שווים־זשע, צווייגעל, ווייטער ניט,
האָב אויף זיך רחמנות.

— אַ, צו וואָס דאָס שוינען זיך,
כ'בין סיי ווי פֿערלאָרען:
אָבגעריסען פֿון מיין בוים
בין איך לאַנג געוואָרען.

איצטער מעג מיך יעדער וועל
וואַרפֿען הויך און ניעדער,
צוצוּוואַקסען צו מיין בוים
קען איך שוין ניט ווידער.

דער פרייער

קיינמאָל שרעקט איהם ניט דער מאָרגען,
נאָר דער היינט איז זיינער,
זיינע פריידען, זיינע זאָרגען
זענען העלער, פיינער.

פון א לעבען א גענויטען
לויפט ער ווי פון פייער,
וועלען ווינדען חאָטש איהם טוידטען, —
שטאַרבט ער דאָך א פרייער!...

א פאָלקס צוג...

אָ, ציה זיך, ציה זיך אָרים־פֿאָלק,
אָ, ציה זיך ווייט און לאַנג:
וועק אויף אין גאַס די טויבע לייט
מיט ליעדער און געזאַנג.
געה דורך די גאַס, געה דורך דעם מאַרק,
בעוויז ווי אָרימקייט איז שטאַרק!

אָ, ציה זיך, ציה זיך, אָרים־פֿאָלק
און זינג און קלינג און רוף!
פֿון פֿיעלע שוואַכע, מיעדע לייט
ווערט א י י ן געזונטער גוף!
א גוף וואָס קעמפפט מיט נייעם קראַפט
און נייע לעבענסוועגען שאַפט...

אָ, ציה זיך, ציה זיך אָרים־פֿאָלק,
דיין צאָרען־ליעד הויב אָן.
דאַס ליעד, וואָס האָט געדרימעלט שטיל
פֿון לאַנגע יאָהרען אָן.
זינג אויס דיין וועה, זינג אויס דיין האַס
און זאָל דערמאָנען זיך די גאַס...

די לעבענס-האַפּטע

(פון'ם דייטשען)

אונזער הארץ איז ווי א האַרפּע,
ווי אַ האַרף מיט סטרונעס צוויי,
אויף איין סטרונע טאַנצט די שמחה,
אויף דער צווייטער וויינט די ווייה...

און דעם מזל'ס פינגער שפּיעלען
אויף דער האַרף די אייב'גע קלאַנגען,
היינט א פרעהליך האָכצייט-ליעדעל,
מאָרגען שטילע גרוב-געזאַנגען.

אידעאלען

עס הענגט די שענסטע פרוכט אן בוים
און ווינקט דיר שמייכלענדיג צו,
דו שטרעבסט צום פרוכט, דאך שטענדיג איז
דער בוים מעהר הויך ווי דו.

און דאך דו שטרעבסט און שטרעבסט גאר לאנג,
ביז וואן דו ווערסט שוין מאט,
דאן פאלען ועט פיעלייכט אויף דיר
פון בוים א וועלקעם בלאט...

צייט ליעדער.

1896—1901

עס גיעבען אין לעבען...

עס גיעבען אין לעבען
אַפּט פינסטערע טעג:
דו שלעפּסט זיך און בלאָנזשעסט
און ווייסט ניט קיין וועג.

בעגעגענסט בעקענטע,
זיי העבען די היט, —
דיין צער אויסצורעדען
דאָך קענסטו זיי ניט;

עס ציהען זיך גאַסען
און הייזער אָהן א שיעור, —
און ווייסט ניט וואו זאָלסטו
אויפמאַכען א טהיר.

אַט שטעלסטו זיך נידער,
דו קלינגסט, דאַכט זיך, אָן,
נאָר באַלד אָבער פרעגסט דו:
וואָס ועסט דו דאָ טהאָן?...

און פיהלסט זיך ווי איבריג,
און בלאָנדזשעסט ארום,
א וועהטיג א טיעפער
אין הארצען נאָגט שטום.

דאַן לייקענסטו צאָרניג
אין לעבען, אין גליק:
אין מח פליהט דורך דיר
א טייך און א בריק...

און לאָזט זיך געהן גיכער, —
עס טרייבט דיך דער שרעק:
עס שרעקט דיך דאָס לעבען,
עס שרעקט דיך זיין ברעג...

צו א געפאלענע פרוי

פייכטע, מאטע, מיעדע אויגען,
בלייכע באקען — אויסגעצויגען,
דארע איינגעפאלענע ברוסטען
מיט א הייזעריגען הוסטען — —
אויף וואס טויגסטו יעצט דער וועלט?

שוין פערוועלקט די שעהנע גליעדער,
און די ליעבע גוט־ברידער
וועלען שוין צו דיר ניט קומען, —
יונגע בלומען, פרישע בלומען
קריגט מען קויפען היינט פאר געלט!

*
* *

מענשען האָבען טיעפע הערצער,
אין די הערצער ליעגען פיעל
שעהנע, עהרליכע געדאַנקען,
רייגעס, ליכטיגעם געפיהל.

נאָר עס קענען אַ האַרץ ניט רעדען
און עס מאַטערט זיך און קוועלט, —
און דאָס שעהנסטע, און דאָס בעסטע
בלייבען סודות פאַר דער וועלט.

* *
*

איך זינג מיינע לידער אין דונקעלער נאַכט, —
עס האָט מיך אַ קראַפט אַ געהיימע ערוואַכט...
מען שלאָפט!.. און צו קאָפּענס ליגט שמאַטעס אַ פּאַק.
דער זייגער קלאַפּט רוהיג טיק־טאַק און טיק־טאַק...
איך צעהל יעדע שטונדע פון זייגער, וואָס שלאָגט
און קוקט אונגעדולדיג אין פענסטער, צי ס'טאָגט.
איך זעה די לבנה, דאָס געלע געזיכט,
ווי טרויעריג לייכט זי, ווי קאַרג איז איהר ליכט!...
מיר דאַכט זיך זי ראָט מיר: געה לעג זיך און שלאָף,
דער קאָפּ אין דעם קישען און חלום אָהן סוף!...
דאָך ווייס איך, אַז הינטער'ן פענסטערן וואַלד
בעוועגט זיך די זונן שוין, זי קומט אָהער באַלד!

* *
*

איך ווארט אויפ'ן ליכטיגען טאג, וואס וועט קומען
מיט גאלדענע שטראהלען, מיט בליטהען און בלומען:
מיט פרישערע לופטען, אין וועלכע ס'וועט קלינגען
די פרעהליכע ליעדער פון פאלק, וואס וועט זינגען:
די פרעהליכע ליעדער, וואס וועט ניט בעגלייטען
קיין זיפצען, קיין קרעכצען, קיין קלינגען פון קייטען...

* *
*

די לופט איז מיר ענג אין מיין צימער
און פינסטער פון לעמפּעל דאָס ליכט,
און פינסטערע שאָטען בעפאַלען
און הילען אין שווארצם מיין געזיכט.
איך קוק אויף די ווענד פון מיין צימער —
עס בלאָנזשעט מיין בליק אויף זיי אום;
וואָס זעה איך? נאָר שאטענס און שאָטענס
און שטיל איז אזוי אלץ און שטום.
עס מעהרען זיך שאָטענס און שפּרינגען
און שטיל איז עס הערט זיך קיין קלאַנג;
אין הארצען הער איך א זינגען,
א טרויריג־געצויגען געזאַנג.
דאָס זינגט דאָרט מיין יוגענד און קלאָגט זיך:
פערטראָגען קען זי שוין נישט מעהר!
עס ציהט מיך צו ליכט און צו פרייהייט
און דאָ איז זאָ דונקעל און שווער!...

* *
*

געה אויף מיין פערלאַשענער שטערן
פון אלטע פערגאַנגענע טעג;
איך געה און איך פאַל אין דער פינסטער —
בעלייכט מיר מיין זומפיגען וועג.
עס יאָגען מיך פינסטערע שאָטען
און שרעקען מיין זעעל אין מיין לייב;
געה־אויף, דו פערלאָשענער שטערן,
די פינסטערע שאָטען פערטרייב!
מיין ליעבע און האָפנונג און גלויבען
בעשטראַהל מיר, בעלייכט מיר צוריק...
געה־אויף, מיין פערלאָשענער שטערן,
ערוואַך, מיין פערלאָרענעס גליק!

אין קישען

אין קישען בעהאלט איך מיין פנים,
איך נורע זיך איין טיעף און וויין;
דער איינציגער פריינד אין מיין לעבען
איז מיר נאָר דאָס קישען אליין.

געפליקט האָט די פעדערען זיינע
מיין שוועסטער ביז שפעט אין דער נאכט, —
געפליקט מיט א הארץ א צופליקטען
אין אומעט און עלענד פערשמאכט.

וואו איז יעצט די שוועסטער פערוואָרפען,
וואו איז זי? ווער ווייסט וואָס זי מאכט!
דערפאר איז מיר טהייער דאָס קישען,
פייכט מאך איך עס שטענדיג ביי נאכט!...

* *
*

פיעל פינסטערע נעכט האָב איך ליעדער געשריעבען
און ריימען, ווי גאָלד און ווי פעריל געקליעבען.
זיי האָבען געלויכטען אין פינסטערער נאכט
און האָבען מיין לעבען נישט ליכטיג געמאכט!...

דער נאַכט-וועכטער

שפּעט. די נאַכט איז קאַלט און פינסטער,
טרויעריג און נאַס;
אין די הייזער רוהען אַלע —
טויט און שטום אין גאַס.

עלענד שלעפּט זיך נאָר דער וועכטער
אויף דער גאַס ארום;
אין די שטילע הייזער קוקט ער
וועהמוטיג און שטום.

דאָרט אין ווייכע, וואַרעם־בעטעל
שלאָפט זיך אזוי גוט;
אוי, ווי וואָלטען זיינע ביינער
דאָרט זיך אויסגערוהט!

און ער קלאָגט זיך פאַר'ן הימעל:
זעה' מיין טרויער צו:
איך אליין האָב גאָר נישט, — היט איך
פרעמדענס גליק און רוה!...

* *
*

ס'בערויבען מיך מענשען, ווי קלוגע, ווי שלעכטע, —
עס איז מיר דאָס לעבען פערשטערט!
גערויבט האָבען קלוגע מיין גליק דאָרט אין הימעל,
די שלעכטע — מיין גליק אויף דער ערד!...

דאָס נייע ליעבע ליעד

—„וואָס וועלען מיר טהון אין די שפּעטערע טעג,
וואָס וועלען מיר טרינקען און עסען!“
—אַ, ליעבסטע, ניט פּלאָג מיט דיין פראגע מיך איצט,
איך בעט דיך, דו זאָלסט זיך פערגעסען.

עס האָט מיר געזונגען מיין באָבע אַ ליעד,
דאָרט וויינט אַ געליעבטע און בעט:
„אוי, לאָמיר, מיין ליעבסטער, ענטלויפען פון דאַן,
כ׳וועל ארבייטען, וואשען חאָטש גרעט!

אוי לאָמיר, מיין ליעבסטער, ענטלויפען פון דאַן,
גרינג וועל איך פערטראָגען מיין פּיין:
כ׳וועל ארבייטען שווער, און וועל שלאָפען אויף שטרוי —
צוזאמען מיט דיר נאָר צו זיין“! —

עס שמייכעלט מיין ליעבסטע: דיין ליעדעל איז אַלט,
די באָבע זי איז שוין לאנג טויט,
און איך בין נאָך יונג, און איך לעב, און איך זינג
אַ ליעד פון דער ליעבע אָהן נויט!...

דער צוג

איך זיץ אליין, די נאכט איז שפּעט —
עס קלעמט דאָס האַרץ און דריקט מיר שווער,
אַרום איז שטיל, נאָר פון דער ווייט
פייפט אויס דער צוג, איך זיץ און הער.

טרו—טרו—טרו—טרו! — ער רופט, ער רופט
מיין אַלט בעקאַנטער, ליעבער צוג,
טרו—טרו—טרו—טרו! — וואָס זיצסטו דאָ,
וואָס ליידסטו דאָ? גענוג, גענוג!

טרו—טרו—טרו—טרו—דו ביזט נאָך יונג,
דו ביזט נאָך יונג, געזונד און פריי!
טרו—טרו—טרו—טרו! גענוג די רוה!
טרו—טרו!... קום, וואנדער אויף דאָס ניי!...

איך וווים אַ הויז

כ׳ווים אַ הויז—דאָרט פּייפט דער דלות
און אין קומען ווײנט דער ווינד,
און עס שמאַכט און מאַנגעלט דאָרטען
ס׳גרויסע, אָרעמע געזינד.

שוואַרצע, פינסטערע געשטאַלטען —
אויף די באַקען בלויז אַ הויט;
און עס הערט זיך פון די קינדער
ביז אין הימעל קולות: ברויט!

און אַ שכור איז דער טאַטע
פון די קינדער ער ענטלויפט,
לעדיג געהט ער אין די גאַסען
און ער פרעסט נאָר און ער זויפט!

און עס זיצט די שוואַכע מאַמע,
אַ דערשלאָגענע אָהן מוטה,
און זי שרעקט די קינדער: שטילער!
ס׳געהט דער טאַטע מיט דער רוט!

די אָרימע כלה

עס שלאָפען אין קליינינקען שטיבעלע אלע,
עס וואכט נאָר די עלטערע טאָכטער — די כלה.
די חתונה דארף ביי איהר זיין גאָר אין גיכען
און האָט נאָך נישט פערטיג געמאכט איהרע ציכען.
עס לויפט דורכען לייוועגד די נאָדעל געשווינד,
געדאנקען זיי יאָגען אין קאָפּ, ווי א ווינד:

ווי שווער איז דאָס בעטגעוואנט מיר אָנגעקומען!
עס האָט מיר מיין רוה און מיין שלאָף צוגענומען;
די פעדערען גאנצענע נעכט פלעג איך פליקען —
ווער ווייסט נאָך דעם מזל, ווער ווייס נאָך די גליקען?
געשאפט יעדעס קישען מיט שוויים און מיט בלוט, —
וועל איך אויף זיי קאָנען חאָטש ליגען בערוהט?

אָח, ווער איז מיין זווג? צי קען איך איהם גלויבען?
צי וועט ער דעם שלאָף ביי דער נאכט מיר ניט רויבען?
וועל איך ניט די קישען מיט טהרערען בענעצען
און אפשר אמאָל גאָר אויף ברויט זיי פערזעטצען? —
פערזעטצען, ווי ס'טרעפט אָפט ביי אונזערע לייט,
ווי ס'טרעפט מיט מיין מאמען אין ביטערער צייט?!

דער האַנדלער

(אַ וואַרשעווער ליעד).

אויסגעטהאָן פון זיך די שאנד. —
מיט א זעקעל אין דער האנד,
געהט ער אום פון הויף צו הויף,
הייבט די אויגען אלץ ארויף;
און ווי טרויעריג ער זינגט —
איבער׳ן גאנצען הויף עס קלינגט:
האנדעל—האַנדעל!
זאָגט, — ווער זענט איהר, ליעבער איד,
וואָס פערצעהלט מיר אייער ליעד?
„כ׳וואוין דאָרט אויף דער סמאָטשע גאַס,
אין אַ קעלער — פייכט און נאַס,
מיט א גרויס געזינד!
זומער קומט דאָרט נישט אריין
פון דער ליעבער זונן קיין שיין,
ווינטער — בלאָזט דער ווינד.
כ׳געה מיין גאנצען לעבען אום,
מ׳הערט פון מיר נאָר, וואו איך קום:
האנדעל—האַנדעל!
אוי, איך האָב נאָך ווערטער פיעל,
דאָך איך טראָג זיי אין דער שטיל —
קיינער דארף זיי ניט!

ווען איך קום אהיים ביי נאכט
אָבגעמאטערט און פערשמאכט,
שיט איך זיי און שיט...

עט, וואָס איך זיך פערדרעט...
האָט איהר נישט אַן אַלטע בעט,
אַלטע הויזען, אַלטע שיך?
וואָס איהר ווילט נאָר האַנדעל איך —
האַנדעל, האַנדעל!

* *
*

איך קוק אויף די בערג אויף די הויכע,
וואָס שטעהען, ווי העלדען אליין;
א ווערמוט נעהמט דורך מיין נשמה:
ווי בין איך ענטקעגען זיין קליין!

א ווערמוט נעהמט דורך מיין נשמה —
עס לויפט דאָך א וואָך נאָך א וואָך:
ווי קליין גאָר, וועט זיין יענעם בערגעל,
וואָס וועט מיך פערדעקען דערנאָך!...

אין א גרויסער שטאָדט

איך קען מיר אין ערגעץ
קיין רוה נישט געפינען:
עס קלאַפען די רעדער,
עס רוישען מאשינען.

פון טויזענד פאבריקען
דער רויך און די פּארע
פערשטעלען דעם הימעל,
פערציהען מיט חמארע.

איך הער נאָר א טומעל
פון האנדלען פון דינגען, —
וואו זאָל איך מיר זעטצען
מיין ליעד פאר איך זינגען?

מיין ליעד פון דער ליעבע,
פון רוה און נחמה,
וואָס ליעגט טיעף בעהאלטען,
אין הארץ, אין נשמה! ?...

צום ווינד

אוי, וואָס קענסטו זיך ניט שטילען,
ווילדער ווינד?
וועמעס זיפצען, וועמעס קרעכצען
טראָגסטו צינד?

צי דו האָסט געזאמעלט אלע
זיפצען פון דער וועלט,
און דו ווילסט זיי טראָגען, ברענגען
ביז צו גאָט'ס געצעלט?

און דו וויליסט איהם דאָרטען וועקען,
שטערען איהם זיין רוה,
נאָר די שווארצע דיקע וואָלקען
לאָזען דיך נישט צו?

און עס ברענט דיין ווילדער צאָרען
פאר וואָס האָט
פעסט פערשלאָסען זיך אין הימעל
אונזער גאָט?!...

די שטערען

איך קוק אויפ'ן הימעל ביי נאכט
מיט צעהנדליגער פראגען אין בליק;
די שטערענדליך פינקלען און לאכען,
און ענטפערען אב מיר צוריק:

וואס פארשסטו, דו נארישער מענש?
וואס איז אזוי שווער צו פערשטעהן!
מיר האבען געלויכטען אזוי
נאך איידער דו ביזט דא געווען.

און ביזטו געקומען, איז וואס!
מיר לייכטען, וואס מאכט עס אונז אוים!
מיר ווייסען דיין לעבען איז קורץ —
עס לעשט, ווי א ליכטעל זיך אוים!

און אז דו וועסט שטארבען, אויך דאן
מיר וועלען אלץ לייכטען, ווי פריהר,
און לייכטען אלץ רוהיג און קאלט.
און גאר נישט געדענקען אן דיר! —

* *
*

ב׳הער עס זאָגען
ליים און קלאָגען:
„אַח, די אָבגעלעבטע טעג,
זיי פערשווינדען
מיט די ווינדען,
און ניטאָ צו זיי קיין וועג!...

מיינע אַלטע
טעג די קאַלטע
לעבען אַלע, כ׳זעה זיי דאָך,
און זיי ווינקען,
און זיי הינקען,
און זיי שלעפּען זיך מיר נאָך...

* *
*

כ׳וויל נעמען פון לעבען
דאס אלץ, וואס עס האט:
זיין רוהם און זיין כבוד,
זיין שאנד און זיין שפאט;
די ליידען פון טייפעל,
דעם נחת — פון גאט!...

* * *

איך וויל עס זאל ריהרען
בעשטענדיג מיין ברוסט
פון העכסטע געפיהלען,
ביז נידריגסטען לוסט!

ניט פרעג מיך קיין מיינונג,
א, נאר, אויף דער וועלט!
וואו לעבען בעוועגט זיך
אט דארט מיר געפעלט!...

אח, לעבען, אח לעבען,
ווי האב איך דיך ליעב!
און אלץ וואס דו האסט נאר
איך נעהם ביי דיר, גיעב!...

אין וואַלד!

קום אין וואַלד, מיין ליעבער פריינד,
וואו עס סוד'ען זיך די בלעטער;
וואו עס אָטהעמט פריי די ברוסט,
וואו ערקוויקענד איז דער וועטער.

קום, מיין פריינד! פון שטאָדט ענטלויף,
פון גערידער, פון געטימעל:
דאָרט אין וואַלד איז גרין די ערד,
גרין די ערד און בלאָה דער הימעל.

קום אין וואַלד, מיין אָרמער פריינד,
וועסט פערגעסען אנגסט און ליידען;
הערען וועסטו דאָרט קיין פאַלש:
נור פון גאָט די פייגעל רעדען.

קום מיין פריינד! דו ביזט דאָך קראַנק:
מענשען האָבען דיך דערעסען;
דאָרטען וועסט דו זיי ניט זעהן,
און דו וועסט דיין זאָרג פערגעסען!

הערבסט

דער הימעל איז פינסטער, די ערד זי איז וויסט,
א רעגענדיל קאלטינקע טראפּעליך גיעסט.
אין לופט, דאכט זיך, הענגט דאָרט א שווארצע קאטעדרע,
ס'לעזט עמיץ א לעקציע אויף „בראשית" דער סדרא.

ווי מאכטלאז, ווי פויל און ווי קאלט איז זיין לעזען:
„אזוי איז די וועלט פון אמאָל נאָך געוועזען:
נור תהו ובהו, און לעדיג און וויסט!" — —
א רעגענדיל קאלטינקע טראפּעלעך גיעסט...

* *
*

מיין פאָלק, איך האָב דיין שווערען מזל:
איך וואַנדער זעלבסט, ווי דו, אַרום,
איך לייד, ווי דו, אויך לייד און שאַנדע
און ווער פערפינסטערט, וואו איך קום!

דאָך ביזטו גליקליכער — דיין גלויבען
בעלייכטעט דיר דיין פינסטערן וועג,
און לאַנגזאַם געהסטו און געדולדיג
ווייסטו ווען קומען צו אַ ברעג.

איך האָב שוין אָבער אַלץ פערלאָרען!
— מיין פאָלק! ניט רעכען מיר די זינד —
איך זעה נאָר שוואַרצע וואָלקען יאָגען,
איך הער נאָר, ווי עס וויינט דער ווינד!...

* *
*

נישט אלץ האָב איך אייך אויסגעזאָגט
אין ליעד, אויף דעם פּאַפּיער —
אוי, וואונדערן פיעל פערבאָרגענע,
זיי ליעגען נאָך אין מיר.

זיי זיינען סודות שרעקליכע,
כ'האָב אייך זיי נישט געטרויט;
זיי זענען פינסטער, ווי די נאכט,
און גרויזאם, ווי דער טויט.

א, שטאַרבען וועלען זיי מיט מיר,
איך וועל זיי נעהמען מיט —
און זאָל אפילו פרעגען גאָט,
איהם זאָגען וועל איך ניט!...

* *
*

איך בין קיינמאָל סענטימענטאַל,
איך בין אַ זוהן פון וואָך,
ענטציקט מיך ניט פון זונן־פערגאַנג,
און זעלבע זאַכען נאָך.
און דער לבנה׳ס געלבען שיין
פערטרייט איך ניט מיין הארצענס־פּיין.

איך האָב קיין גאָט צו קניה׳ן פאַר איהם,
דער הימעל איז מיר לעער,
און גיעט דאָס הארץ אמאָל אַ קלעם, —
דאָס אויג איז אָהן אַ טרער.
איך בין אַ זוהן פון וואָך און שמערצנג:
קיין דומע שטיק, ווען ס׳ווערט מיר ענג!

איך בין אַן אָרמער מענש פון וואָך,
און דאָך, מיין פיעל געליעבטע, דאָך:
כ׳געפין אַ שטיקעלע פּאַפּיער
געשריבען לאַנג פון דיר צו מיר
און קען אויף אויסוועניג שוין לאַנג —
ווי ווערט מיר יומטוב׳דיג און באַנג!
און דאָס געשריפט צום הארץ איך דריק
און בענק און וויין פאַר וועה און גליק!

*
* *

דאָס שענסטע ליעד־געזאַנג,
די שענסטע מעלאָדיען,
ניט זינגן ביי'ם בליהען,
נאָר זינגן ביים אונטערגאַנג.

דאָס בליהען, פריינד, איז שעהן,
עס זינגט און קלינגט אליין!
דער אונטערגאַנג איז וועה און מיד —
פערזינג, פערקלינג עס מיט א ליעד!

אינהאַלט.

ערשטער טייל:

אין מיטען וועג.

אין מיטען וועג — — — — — — — — 7
דער פערלאָרענער גלויבען — — — — — — 8
הערבסט געדאנקען — — — — — — — 11
ווער? — — — — — — — — — — 12
ווי שטיל — — — — — — — — — 13
א ראט — — — — — — — — — 14
פלוצלונג ווערט דיר אומעטיג — — — — — 15
דריי צייטען — — — — — — — — 16
לעבענס - אנגסט — — — — — — — 17
צווייערליי צער — — — — — — — — 18
דאָס פערשפעטיגטע ליעד — — — — — — 19
עס איז געווען... — — — — — — — — 20
א ווייטער גליק — — — — — — — — 21
פרייד און טרויער — — — — — — — 22
אויפ'ן ים — — — — — — — — — 24
אויפ'ן וואסער — — — — — — — — 28
דער ניגון — — — — — — — — — 29
וועמען? — — — — — — — — — 30
א טראָפּען... — — — — — — — — 31
קענסטו? — — — — — — — — — 32
מיין בעט — — — — — — — — — 33
אין קאַפע — — — — — — — — — 34
צו מיין גליק — — — — — — — — 36

דער בויםביים פענסטער — — — — — — — — 37
איך האב אין לעבען... — — — — — — — — 38

צווייטער טייל:

פון אייגענעם קוואל.

אני מאמין — — — — — — — — — — — 43
אויף א פערד א ווייסען — — — — — — — — 44
דער אוויוועז — — — — — — — — — — 45
ביים גרעניץ — — — — — — — — — — 47
צווישען מויערען... — — — — — — — — — 48
יענע... — — — — — — — — — — — 50
אין דער היים — — — — — — — — — — 51
היימישע טעכטער — — — — — — — — — 52
צו א שולמית — — — — — — — — — — 53
אין מינוטען וויסטע... — — — — — — — — 54
דער ערווארטעטער טאג — — — — — — — — 55
דער טויט פון נביא — — — — — — — — — 56
דער פרעמדער — — — — — — — — — — 58
דוד'ס פידעל — — — — — — — — — — 59

דריטער טייל:

ביבלישע מאָטיווען.

אין טאל — — — — — — — — — — — 63
אויף די בערג — — — — — — — — — — 65
די בלוטיגע שטאדט — — — — — — — — — 66
פון ירמיה — — — — — — — — — — — 67

פון קהלת — — — — — — — — — — 69
הוי החוקקים — — — — — — — — — 74
דער שומר — — — — — — — — — — 75
שיר השירים — — — — — — — — — 76

פיערטער טייל:

גאָט און טייוועל.

גאָט און טייוועל — — — — — — — — 81
דעם דיכטערס ירושה — — — — — — — 83
דער אמת — — — — — — — — — — 84
צו די הימלען — — — — — — — — — 85
די אָרימע — — — — — — — — — — 86
אין זומער — — — — — — — — — — 87
דער פויגעל אין שטייגעל — — — — — — 88
פאר'ן בילד — — — — — — — — — 89
צו א כלה — — — — — — — — — — 90
פייגעל — — — — — — — — — — 91

פינפטער טייל:

ליעבע.

ניטא קיין האלט — — — — — — — — 93
פינף באהנען — — — — — — — — — 94
אויף דער פינפטער עוועניו — — — — — 95
דו ביזט געוועזן... — — — — — — — — 96
ווער? — — — — — — — — — — 97
איך וואלט וועלען... — — — — — — — 98

אה, וואס ווערסטו זאגען ? — 99
ליעד און ליעבע — 101
נאך דיר... — 102
פון גדר — 103
הערצער שפיעל — 104
צו... — 105
אין א זומער נאכט — 106
צו... — 108
אדיע — 109
מיט טויזענד אויגען — 111
איינע פון מיינע געליעבטע — 112
זי קומט שוין ניט מעהר... — 113
עס איז מיר אין לעבען — 114
עס האט מיך דער פריהלינג גערופען — 115
מלכות — 116
צו... — 117
טייערע בילדער — 118
זיי א שוץ מיר — 119
אין א שלאפלאזע נאכט — 120
דער הימעל — 121
קארטען שטיבלעך — 122
א געדאנק — 125
הערבסט רעגען — 126
איך האב זיי געגעבען — 128
פון שטאדט — 129
אויסגעזונגען אלע ליעדער — 130

דער איינגעשפארטער — — — — — — — — 131
מיין ליעד — — — — — — — — — 132
אין וואלד — — — — — — — — 133
נאך ליעבע — — — — — — — — — 136
איך וויל נישט — — — — — — — — 137
פריהלינגס - פרייהייט — — — — — — 138

זעקסטער טייל:

אידישע מעלאָדיען.

דער תלמוד — — — — — — — — — 139
כל נדרי — — — — — — — — — — 140
אין סכה — — — — — — — — — — 142
א האר פון באָרד — — — — — — — 143
די פעררעטעריין — — — — — — — — 144
חנוכה — — — — — — — — — — 145
איך האָב ליעב — — — — — — — — 147
מיין קינד געווען... — — — — — — — 149
אויף קאראאול — — — — — — — — 150
צום רייכען ברודער — — — — — — — 152
צו... — — — — — — — — — — 153
די ערשטע טעג — — — — — — — — 154
איך זיץ — — — — — — — — — — 155
די עלטער — — — — — — — — — 157
צום איינזאמען — — — — — — — — 158
דאָס בוימעלע — — — — — — — — 160
דער צופריעדענער — — — — — — — 161
זון און פעלד און וואלד — — — — — — 162
ווען דאָס לעבען... — — — — — — — 163
גרינע — — — — — — — — — — 164

זיעבעטער טייל:

בונטע ליעדער.

א תפלה — — — — — — — — — — 171
מאדערנער ראמאנס — — — — — — — — 172
איך פיהל — — — — — — — — — 174
שטערען — — — — — — — — — 175
שבת אבענד — — — — — — — — 177
א דיכטער׳ס חלום — — — — — — — 179
אויף יענער זייט ים — — — — — — — 180
אייביגע זוכער — — — — — — — — 182
די ביבעל — — — — — — — — — 183
די צווייטע געליעבטע — — — — — — — 184
קרעלען — — — — — — — — — 185
חרטה — — — — — — — — — — 186
די ערשטע גראהע האר — — — — — — 187
קום! — — — — — — — — — 188
דאס לעבען רופט — — — — — — — 189
אה, שטאלצעס הארץ מיינס — — — — — 190
ביכער — — — — — — — — — — 191
בירגער — — — — — — — — — — 192
צום אלטען יאהר — — — — — — — — 193
דאס „שטוב מיידעל“ — — — — — — — 194
אין דער רוישענדער גאס — — — — — — 196
פריהלינג אין קריעג — — — — — — — 202
אין מיין הארצען זינגט א ליעד — — — — 203
טרוימעריי — — — — — — — — — 204
איך בין ניט קיין אלטינקער מלך — — — — 206
דו פרעגסט, וואס איך מאך — — — — — 207
זיי זיינען ניט ווערטה — — — — — — 208

שוין ווידער א פריהלינג מיט בלומען — — — — 209
איך האב דיך געגומען צו ליעבען — — — — 210
ס'דאכט מיר... — — — — — — — — 211
דאס צווייגעלע — — — — — — — 212
דער פרייער — — — — — — — 213
א פאלקס־צוג — — — — — — — 214
די ליעבענס הארפע — — — — — — 215
אידעאלען — — — — — — — — 216
אוועגד שאטענס — — — — — — 217

אכטער טייל:

צייט־ליעדער.

(1896—1901)

עס גיעבען אין ליעבען... — — — — — — 221
צו א געפאלענע פרוי — — — — — — 223
מענשען האבען טיעפע הערצער — — — — — 224
איך זינג — — — — — — — — 225
איךווארט — — — — — — — — 226
די לופט איז — — — — — — — 227
געה אויף מיין פערלאשענער שטערען — — — — 228
אין קישען — — — — — — — — 229
פיעל פינסטערע נעכט — — — — — — 230
דער נאכט־וועכטער — — — — — — 231
ס'בערויבען מיך מענשען — — — — — — 232
דאס נייע ליעבע ליעד — — — — — — 233
דער צוג — — — — — — — — 234
איך ווייס א הויז — — — — — — — 235
די ארימע כלה — — — — — — — 236
דער האנדלער — — — — — — — 237

איך קוק אויף די בערג — — — — — — 239
אין א גרויסער שטאָדט — — — — — — 240
צום ווינד — — — — — — — — — 241
די שטערען — — — — — — — — 242
כ׳הער עס זאָגען — — — — — — — 243
כ׳וויל נעהמען פון לעבען — — — — — — 244
אין וואלד! — — — — — — — — 245
הערבסט — — — — — — — — — 246
מיין פאָלק, איך האָב דיין שווערען מזל — — — 247
נישט אלץ האָב איך אייך אויסגעזאָגט — — — 248
איך בין קיינמאָל סענטימענטאל — — — — — 249
דאָס שעהנסטע ליעד־געזאנג — — — — — 250